

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Psikoloji Kongresi:

Deneyim Oluşturma ve Aktarımı-IV

“Köprüler Kurmak”

BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

25-27 Nisan 2018

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Milli İrade Binası

Kongre Bilim Kurulu

Prof. Dr. Cem Şafak ÇUKUR

Prof. Dr. Bilal SAMBUR

Doç. Dr. Özden YALÇINKAYA ALKAR

Doç. Dr. Hüdayar CİHAN GÜNGÖR

Doç. Dr. Kâmile Bahar AYDIN

Dr. Öğr. Üyesi Gülten ÜNAL

Dr. Öğr. Üyesi Halime Şenay GÜZEL

Kongre Düzenleme Kurulu

Doç. Dr. Özden YALÇINKAYA ALKAR (Başkan)

Arş. Gör. Selmin ERDİ GÖK (Sekretarya)

Arş. Gör. Nur ELİBOL PEKASLAN

Arş. Gör. Gülden SAYILAN

Arş. Gör. Yankı SÜSEN

İÇİNDEKİLER

KURULLAR	2
DAVETLİ KONUŞMACILAR	8
Nöropsikolojik Değerlendirme: Geleneksel Yöntemlerden Yeni Teknolojilere	
<i>Prof. Dr. Banu CANGÖZ</i>	9
Klinik Psikoloji ve Psikiyatri Kavşağında Tıbbi Olarak Açıklanamayan Belirtili (TAB) Hastalara Bakış	
<i>Prof. Dr. Ali ÇAYKÖYLÜ</i>	10
Farklılıklara Köprü Olmak: Yeniden Keyifli Çocuk Oyunlarıyla Büyüyerek Dayanıklı Olabilme	
<i>Prof. Dr. Gülsen ERDEN</i>	11
İş Yerinde Mahşerin Üç Atlısı: Kişilik Temelli Liderlik Kuramlarıyla Yeni Başlangıç	
<i>Prof. Dr. H. Canan SÜMER</i>	12
Klinik Psikolog Kimdir? Ne Çalışır?	
<i>Prof. Dr. Tülin GENÇÖZ</i>	13
ÇALIŞMA GRUPLARI	14
Çocukla Psikoterapötik Görüşme: Ebeveynlerle Köprüler Kurma	
<i>Dr. Öğr. Üyesi Halime Şenay GÜZEL</i>	15
Psikodrama Uygulaması ile Psikolog Olarak Alanda Çalışabilme Cesaretine Ulaşmak	
<i>Dr. Öğr. Üyesi Füsun GÖKKAYA</i>	16
E-Prime Uygulaması ile Stroop Deneyi Tasarımı	
<i>Dr. Öğr. Üyesi Gülten ÜNAL</i>	17
Kısır Döngüleri Kırma: Bilinçli Farkındalık	
<i>Uzm. Psk. Özcan ELÇİ</i>	18
Kadında ve Erkeklerde Cinsel İşlev Bozukluğu: Vajinismus ve Premature Ejakülasyon Vakalarında Psikolojik Müdahale	
<i>Psk. Aysun DEVRAN & Uzm. Psk. Suphi TUNÇ</i>	19
Bekâr Danışmanlığında Kullanılması Önerilen Psikolojik Ölçekler: Tanıtım, Uygulama, Değerlendirme ve Değişim Yönünde Kullanım	
<i>Doç. Dr. Kâmile Bahar AYDIN</i>	20
Çözüm Odaklı Kısa Süreli Terapi	
<i>Doç. Dr. Hüdayar CİHAN</i>	22
Psikoloji Araştırmalarının Görünmeyen Yüzü: Hassas Konularda Çocuklarla Çalışma Deneyimleri ve Toplumsal Önyargılarla Baş Etme	
<i>Uzm. Psk. Buse GÖNÜL, Uzm. Psk. Hatice IŞIK-BAŞ & Uzm. Psk. Didem TÜRE</i>	23
Dışavurumcu Sanatla Geçmiş Köprüler Kurmak: Resim Sanatı ile Sanat Terapi Uygulaması	
<i>Dr. Tuğba YILMAZ & Dr. Öğr. Üyesi Burhan YILMAZ</i>	24
SEMİNERLER	25

Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği Çalışmaları	
<i>SHU Nahide DOĞRUCAN</i>	26
Çağdaş Dürtü Yaklaşımı: Kuramdan Uygulamaya	
<i>Doç. Dr. Sedat IŞIKLI</i>	27
Algılanan Duyarlılığın Kişisel ve İlişkisel Sonuçları	
<i>Doç. Dr. Emre SELÇUK</i>	28
Kapat: Problemlili Akıllı Telefon Kullanımında Psikolojik Süreçler	
<i>Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ŞAKİROĞLU</i>	29
“Bizim Takımın Psikoloğu”: Psikolojinin Spordaki Yeri Ve Spor Psikolojisinin Takımlardaki Uygulamalarına Genel Bir Bakış	
<i>Uzm. Psk. M. Ozan ALTIN</i>	30
PANELLER	31
Bilişsel Bilimlere Farklı Açılardan Bakış: Türkiye’de Bilişsel Psikolojinin Durumu	
<i>Dr. Öğr. Üyesi Didem KADIHASANOĞLU, Dr. Öğr. Üyesi Hande KAYNAK & Dr. Hatice KARAASLAN</i>	32
ODTÜ Psikoloji Bölümü Güvenlik Araştırmaları Birimi: Trafik Psikolojisi Panel Oturumu	
<i>Prof. Dr. Türker ÖZKAN, Dr. Öğr. Üyesi Bahar ÖZ, Dr. Öğr. Üyesi Başar DEMİR, Dr. Öğr. Üyesi Pınar BIÇAKSIZ & Uzm. Psk. Yeşim ÜZÜMCÜOĞLU ZİHNİ</i>	33
İşlevselden İşlevsel Olmaya Klinik Psikoloji Penceresinden Duygular	
<i>Dr. İlknur DİLEKLER, Dr. Ali Can GÖK, Dr. Yankı SÜSEN & Dr. Öğr. Üyesi Ezgi TUNA</i>	34
Türk Adalet Sisteminde Adli Psikoloji Uygulamaları: Yapılanlar ve Yapılması Gerekenler	
<i>Uzm. Psk. Belgin ÜSTÜN GÜLLÜ, Uzm. Psk. Melike CEYLAN, Uzm. Psk. İsmail Altan TULÜ & Uzm. Psk. Gökçe BAYKUZZU GÜNDÜZ</i>	35
İş Sahibi Oldum Derken: Fazla Yetkinlik, İş Güvencesizliği ve İşyerinde Kadın Lider Olmak	
<i>Uzm. Psk. Derya KARANFİL, Uzm. Psk. Ümran YÜCE-SELVİ & Arş. Gör. İpek METE</i>	36
Geştalt Terapi Yaklaşımında Direnç ve Beden Dili Kavramları	
<i>Uzm. Psk. Bilge KOL & Uzm. Psk. Bilgen IŞIK KARAŞAHİN</i>	38
Gruplar Arası İlişkilerde İdeolojiler, Kimlikler ve Duygular: Türkiye’den Farklı Yaklaşımlar	
<i>Dr. Öğr. Üyesi Banu CİNGÖZ-ULU, Dr. Öğr. Üyesi Nevin SOLAK, Uzm. Psk. Gül den SAYILAN, Uzm. Psk. Merve FİDAN & Uzm. Psk. Demet İSLAMBAY</i>	40
SÖZLÜ BİLDİRİLER	41
Afet Bağlamında Ölümlülük Uyarımı ve Sistem Tehdidi	

<i>Dr. Öğr. Üyesi Canay DOĞULU & Prof. Dr. Nuray SAKALLI UĞURLU</i>	42
Türkiye'ye Göç Eden Irak Türkmenlerinin Yaşadıkları Uyum Süreçleri Üzerine Bir Çalışma: Ankara Örneği	
<i>Ahmet YILDIRIM & Ahmet TEMEL</i>	43
Tarihsel Süreçte Toplumsal Cinsiyete Psikolojik ve Sosyolojik Bakış	
<i>Fatma Nur ÖZDEMİR & Firuze Ebrar MULLAOĞLU</i>	44
Sosyal Baskınlık Yöneliminin Eşcinsellik-Karşıtı Tutumlar Üzerindeki Etkisi	
<i>Dr. Öğr. Üyesi İrem METİN-ORTA</i>	45
İleri Yetişkinlik Döneminde Depresyon	
<i>Bilge MISIRLIOĞLU & Dr. Öğr. Üyesi Öznur ÖNCÜL</i>	46
İnfertilite Tedavisinde Psikolojik Süreçler ve Müdahaleler	
<i>Dr. Ece BEKAROĞLU</i>	47
Gebelerde Stresli Yaşam Olayları ile Depresyon Belirtileri Arasındaki İlişki: Bilişsel Duygu Düzenleme Stratejilerinin Aracı Rolü	
<i>Esra ALTIN & Doç. Dr. Özden YALÇINKAYA ALKAR</i>	48
Bekâr Danışmanlığı	
<i>Doç. Dr. Kâmile Bahar AYDIN</i>	49
Bilgisayarlaştırılmış Bilişsel Davranışçı Terapinin Kullanımı, Etkililiği ve Kabul Edilebilirliği	
<i>Battal Göktürk GÖK & Doç. Dr. Özden YALÇINKAYA ALKAR</i>	50
Online Psikolojik Değerlendirme ve Terapi: Etik Meseleler	
<i>Yasemin BOZDAĞ & Doç. Dr. Özden YALÇINKAYA ALKAR</i>	51
Bekâr Danışmanlığı Perspektifinden Farklı Medeni Statüler için ÖNERİLEN ÖZERK-İlişkisel Benlik ve Roller	
<i>Kâmile Bahar AYDIN & Cemile AKDAĞ ÇEBİ</i>	52
19- 27 Yaş Aralığındaki Bireylerin Eş Seçme Tutumlarının İncelenmesi: Bir Derleme Çalışması	
<i>Ahmet SARAÇ & Doç. Dr. Kâmile Bahar AYDIN</i>	53
Lübnan Nargile Bağımlılığı Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması	
<i>Ali Yunus Emre AKÇA, Mehmed Seyda TEPEDELEN & Doç. Dr. Özden YALÇINKAYA ALKAR</i>	54
Kadınların Evlendikten Sonra Soyadı Tutumlarına Göre Evliliğe Bağlılıkları, Kişilik Özellikleri, Benlik Değerleri ve Evlilik Doyumları Değişiyor Mu?	
<i>Ece Ceren AKKAYA & Doç. Dr. Özden YALÇINKAYA ALKAR</i>	55
Bekâr Danışmanlığı Açısından Ergenlerin İhtiyaçları	
<i>Doç. Dr. Kâmile Bahar AYDIN</i>	56
Bağışlamanın Kişilerarası İlişkiler, Çocukluk Travmaları, Psikolojik Sağlamlık ve Kendini Gerçekleştirmeye Etkisi Üzerine Yapılan Araştırmaların Derlemesi	

<i>Seda Nur SEVGİLİ, Betül YEL, Elif GÖK, Şahnur AKYÜZ, Mihrace ÇİĞİN & Dr. Öğr. Üyesi Öznur ÖNCÜL</i>	<i>57</i>
Stanford Hapishane Deneyini Yeniden Değerlendirmek: Bir Sosyal Model Perspektifi	
<i>Dr. Öğr. Üyesi Müjde KOCA-ATABEY</i>	<i>58</i>
Öfke ve Öfke Kontrolü	
<i>Leyla Kudret ŞAHİN, Keziban OLGUN, İlknur EYRİCE, Merve MIZRAK, Sevede UMUT & Dr. Öğr. Üyesi Öznur ÖNCÜL</i>	<i>59</i>
İş Yerinde Psikolojik Şiddet ve Etkileri	
<i>Dr. Öğr. Üyesi Öznur ÖNCÜL, Ebru AKGÜNEŞ, Fatma KOLUKIRIK, Göksu AYMERGEN, Elif KARAMAN & Işık Neslişah BAŞNUH</i>	<i>60</i>
Ergenlik Döneminde Depresyon: Nedenleri Nelerdir, Nasıl Fark Edilir ve Nasıl Önlenir?	
<i>Edanur KAYA & Dr. Öğr. Üyesi Öznur ÖNCÜL</i>	<i>61</i>
Kişilik Özellikleri ve Ebeveyn Tutumlarının Sınav Kaygısına Etkisi: Duygusal Tutarlılık ve Baba Tutumunun Kritik Rolü	
<i>Dr. Öğr. Üyesi Miray AKYUNUS, Uzm. Psk. Fazilet CANBOLAT, Dr. İlkiz ALTINOĞLU-DİKMEER & Dr. Öğr. Üyesi Cemile Müjde ATABEY</i>	<i>62</i>
Ergenlerde Yeme Bozuklukları: Ailelere Yönelik Öneriler	
<i>Rabia Nisa GÜNEYİSİ, Yasemin YEKDEŞ & Dr. Öğr. Üyesi Öznur ÖNCÜL</i>	<i>63</i>
İnternette Oyun Oynama Bozukluğunun Psiko-Sosyal Sonuçları	
<i>Hasan Hüseyin SEÇİLMİŞ & Doç. Dr. Özden YALÇINKAYA ALKAR</i>	<i>64</i>
POSTER BİLDİRİLERİ	65
Beliren Yetişkinlerin Romantik İlişkiye Yönelik Obsesif Kompulsif Belirtileri ve Partner Temalı Obsesif Kompulsif Belirtileri ile Benlik Saygısı ve Duygu Düzenleme Stratejilerinin İlişkisi	
<i>Cansu SÜNBÜL, Gizem UYMAZ & Ezginur KAYA</i>	<i>66</i>
Ebeveyn Öz-Yetkinliğini Öngören Faktörler Nelerdir?: Mükemmeliyetçilik, Çiftler Arasındaki Uyum ve Anne-Babaların Kendi Ebeveynlerinden Algıladıkları Kabul-Red Tutumu	
<i>Didem UZUN, Nisa BAĞDATLI & Doç. Dr. Özden YALÇINKAYA ALKAR</i>	<i>67</i>
Ruminatif Düşünme Stili, Beden Algısı ve Sosyal Görünüş Kaygısının Romantik İlişki ve Partner Odaklı Obsesif Kompulsif Semptomlarla İlişkisi	
<i>Ezgi ABAK & Dr. Öğr. Üyesi Halime Şenay GÜZEL</i>	<i>68</i>
Kendini Gerçekleştiren Kehanetin Kısa Süreli Hafıza Üzerindeki Etkisi	
<i>Fatma Ceren ÖZER</i>	<i>69</i>
Sahte ve Gerçek Anı ile Depresyon İlişkisi	
<i>Hüseyin Zahid CAMBAZ, Denizhan ŞENGÜL & Kadir YAVAŞOĞLU.....</i>	<i>70</i>
Trafikte Duygu Düzenleme: Bilişsel Yeniden Değerlendirme ve Bastırma Stratejilerinin Sürücü Öfke İfadeleri Üzerindeki Etkisi	

<i>Atakan GÜNGÖR, Mert TÜTENKAN & Öğr. Gör. Burcu TEKEŞ</i>	71
Akademik Erteleme Eğiliminin Üst Biliş Etkinlik Düzeyi, Akademik Öz Yeterlilik ve Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi	
<i>Emrah DURAN, Atakan GÜNGÖR, Mert TÜTENKAN & Öğr. Gör. Burcu TEKEŞ</i>	72
Emniyet Kemerini Takip Çalışması: Sürücü, Ön ve Arka Koltuk Yolcularının Emniyet Kemerini Kullanımı	
<i>Emrah DURAN, Oğuzhan ORDU & Öğr. Gör. Burcu TEKEŞ</i>	73
Bozucu Etki Kuramı, Geriye ve İleriye Ket Vurma	
<i>Sercan CODAL, Burak DENİZ & Fatih ERDOĞAN</i>	74
Olay Sonrası Yanlış Bilginin Anlamsal Belleğe Etkisi	
<i>Tutku YAŞAR, Şeyma SÜRMELİ & Ayşe Mine CAN</i>	75
Sözel ve Görsel Hafızada Anlamsal Bütünleşme	
<i>Fatma Gül PEMİK, Mervegül ZORBA & Esma POLAT</i>	76
Para ve Sosyal Uyarıcının Yardım Etme İsteği Üzerindeki Etkisi	
<i>Firuze Ebrar MULLAOĞLU & Nursena ARMAĞAN</i>	77
Etik İnkilemlerde Karar Almayı Etkileyen Demografik Faktörler	
<i>Nesrin ERGÜL, Dr. Öğr. Üyesi Halime Şenay GÜZEL & Doç. Dr. Özden YALÇINKAYA ALKAR</i>	78
Hatırlanan İlk Anının Çocukluk Amnezisi Kapsamında İncelenmesi	
<i>Sümeyye AKPINAR, Busenur ALTAN, Merve ÇOLAK & Elif YILDIRIM</i>	79

DAVETLİ KONUŞMACILAR

Nöropsikolojik Değerlendirme: Geleneksel Yöntemlerden Yeni Teknolojilere

Prof. Dr. Banu CANGÖZ, *Hacettepe Üniversitesi*

Beyinde oluşan hastalıklarla zihinsel/davranışsal olaylar arasındaki ilişkilerin ortaya konulmasını sağlayan faaliyetler bütünü olarak tanımlanan nöropsikolojik değerlendirmenin amacı: a) Pozitif bilimlerin ‘ölçme’ amacını karşılamak üzere, öznel değerlendirmenin ötesinde, bilişsel süreçlere ilişkin gözlemlerin niceliksel ve dakik olarak tanımlanmasını sağlamak, b) psikiyatrik/nörolojik bazı hastalıkların tanı ve ayırıcı tanıda hekimlere yardımcı olmak, c) hekimlerin uygulamış oldukları tedavinin etkinliğini değerlendirmek, d) hastalığın seyrini nesnel olarak izlemektir. Nöropsikolojik değerlendirme, beyindeki hasarın, bilişsel değişikliklere duyarlı nöropsikolojik testler kullanılarak belirlenmesini gerektirir. Bu bağlamda, nöropsikolojik değerlendirmenin başarısı kullanılacak nöropsikolojik testlerin uyarılama, geçerlik, güvenilirlik ve standardizasyon çalışmalarının yapılmış olmasıyla yakından ilişkilidir. Son yıllarda nöropsikolojik değerlendirmede kullanılan geleneksel kâğıt-kalem testleri yerini bilgisayar temelli nöropsikolojik test ve uygulamalara bırakmaktadır. Öte yandan, nöropsikolojik testlerin beyin görüntüleme araştırmalarında kullanım sıklığı da giderek artmaktadır. Bu sunum bağlamında, nöropsikolojik testler ve uygulamalarında geleneksel yöntemlerden yeni teknolojik uygulamalara geçişe ilişkin ülkemizde yürütülen görgül (ampirik) bilişsel araştırmalardan temsili bazı örneklerle yer verilecektir.

Klinik Psikoloji ve Psikiyatri Kavşağında Tıbbi Olarak Açıklanamayan Belirtili (TAB) Hastalara Bakış

Prof. Dr. Ali ÇAYKÖYLÜ, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Fiziksel belirtileri yaşama hayatın bir parçasıdır. Genel popülasyonun %90'ının son 2 haftada en az 1 tane bedensel belirti yaşadığı bildirmektedir. Ruh sağlığı uzmanlarına başvuran bireylerde de bedensel yakınmalar sıktır. Bunlar, altta yatan bir fiziksel ya da ruhsal hastalığın belirtileri olabilmesine karşın, çoğunlukla tıbbi bir duruma veya hastalığa bağlanamazlar. Birçok kültürde, fiziksel belirtileri yaşama ve yakınma en sık distres belirtme yoludur (Çayköylü, 2018). Bazı bedensel belirtiler minör problemlere neden olan basit bedensel duyumları içerirken, diğerleri altta yatan hastalığa bağlı olmayan prosesler nedeniyle artar ve direnir. Bu durumda Somatizasyon veya bedenselleştirmeden bahsedilir: Bir cevap verme veya yaşama tarzıdır, herkesin yapabileceği bir şeydir, her toplumda görülebilir, bazen zor, problemli, klinik olarak dikkat çekicidir (Potokar). Psikiyatrik tanılar içinde TAB'li hastaları kategorize etmek tatminkâr olmaktan uzaktır (Kronke, 1994; Mayou, 1991). TAB'li hastaların sadece yarısı duygudurum ve anksiyete bozuklukları kriterlerini karşılar (Wesley, 1996; Henningsen, 2003). Bu, önemli bir distrese sahip olmalarına rağmen, konvansiyonel diagnostik kategoriler içine giremeyen ve tedavi için açık bir endikasyon görülmeyen hastaların önemli bir kısmını oluşturur (Dimsdale, 2007). NHG (Nederlands Huisartsen Genootschap: Dutch College of General Practitioners) TAB rehberinde, TAB, “birkaç haftadan uzun süren, yeterli tıbbi araştırmaya rağmen, bahsedilen belirtilere yeterli tıbbi açıklama getirilemeyen fiziksel belirtiler” olarak tanımlar (Hartman ve ark., 2013). Bu tür hastalara psikiyatri dışı hekimlerin yaklaşımı ile psikiyatrist ve klinik psikologların yaklaşımı koordinasyon ve eklektik tarzı içermelidir.

**Farklılıklara Köprü Olmak:
Yeniden Keyifli Çocuk Oyunlarıyla Büyüyerek Dayanıklı Olabilme**

Gülşen ERDEN, *Ankara Üniversitesi*

Aile ortamı çocukların yetişkinliğe geçişlerini sağlayan önemli bir köprüdür. Çocuk yaşama gözünü açtığı aile ortamında bir takım temel gereksinimlerinin (Fizyolojik-psikolojik) karşılanmasını bekler. Öte yandan hayatta kalma öncelikli olarak fizyolojik gereksinimlerin karşılanmış olmasına dayandırılrsa da hayatta kalma motivasyonunu besleyecek olan psikolojik gereksinimlerin karşılanmasıdır. Ait olma/hissetme, güç, özgürlük ve keyif/eğlence gereksinimleri doyurulan çocuklar hayatta kalmak için motive olacakları kadar baş etme becerileri, yetkinlik, güven, anne baba ve toplumla yakın ilişki, farkındalık, katkıda bulunabilme ve kontrol duyguları da gelişerek dayanıklı yetişkinler olabileceklerdir. Dayanıklılık için çocukların yaşamlarında onlara inanan ve kendilerini kayıtsız şartsız seven bir insan olduğunu bilmeleri gerekir. Bu ise çocukların içten doğdukları aile ortamını doğrudan belirleyen anne babaların ruhsal, fiziksel sağlık ve sağlamlıklarıyla ilişki görünmektedir. Günümüzde yüz binlerce anne baba kendi sınırlarını zorlayan önemli bir mücadelenin içindedirler. Memleketlerinden çıkıp, kendileri için birçok önemli şeyi arkalarında bırakarak çoğu tehlikeli yolculuklarla “farklı” bir ülkede yaşama tutunmaya çalışmaktadırlar. Böylece farklı yaşlarda farklı milliyetlerden çocuklar kendi gelişim yolculuklarının “iniş” ya da “çıkışları” içinde ne olduğunu anlayamadan geldikleri ve yabancıları oldukları ülkede çeşitli yoksunluklarla karşılaşmaktadırlar. Belki de düzenli besleyici bir aile ortamının yaratacağı tüm olumlu etkilerden uzakta “farklı” kalmaktadırlar. Tam da bu nokta da sığınacak bir liman varlığında farklılıklara köprü olabilecek girişimlere gereksinim duyulmaktadır. Aynı zamanda zorluklar içinden dayanıklı çocuklar olarak sağlıklı yetişkinliğe adım atmalarını kolaylaştırıcı “uyum becerilerinin geliştirilmesine ilişkin adımların” neler olacağını odak noktası yapmak gerekli görünmektedir.

Anahtar Sözcükler: dayanıklılık, göç, uyum çocuk

İş Yerinde Mahşerin Üç Atlısı: Kişilik Temelli Liderlik Kuramlarıyla Yeni Başlangıç

Prof. Dr. H. Canan SÜMER, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*

Tarihsel bir perspektiften *İş ve Örgüt Psikolojisi* alanının kişilik değerlendirmelerine yaklaşımını, çok inişli-çıkışlı bir ilişki olarak betimlemek mümkündür. Bu ilişkinin evreleri, kişilik testlerinin 1940’lı-1950’li yıllarda yükselen popüleritesi, sonrasında “işe yaramaz” olduklarının keşfi ve küsme dönemi, ardından 5-Faktör Kuramı ve destekleyici görgül verilerle gelen mesut birliktelik ve şu sıralarda var olan mesafeli bir beraberlik olarak özetlenebilir. Başlangıç tarihi farklı olsa da, liderlik kuramları ve kişilik ilişkisinin de benzer bir seyri olmuştur. İlk liderlik kuramlarını domine eden kişilik yaklaşımı, yerini sırasıyla davranışsal, ortamsal ve etkileşimsel faktörlere bırakmış ve yeniden keşfedildiği 1980’li -1990’lı yıllardan sonra *Dönüşümsel Liderlik*, *Hizmetkâr Liderlik*, *Etik Liderlik* ve *Otantik Liderlik* gibi pozitif liderlik kuramlarının içinde yine yıldızı parlayan etki olarak karşımıza çıkmıştır. Bu değişimler, şüphesiz, psikolojinin değişen paradigmalarının yansımasıdır. Geldiğimiz kavşakta, olumlu kişilik özelliklerinin performansı yordamada sınırlılığına yönelik farkındalığımız artmış; narsisizm, makyavelizm ve psikopati başta olmak üzere olumsuz/kara kişilik özelliklerinin, olumsuz sonuçları yordama gücü ise çarpıcı ve belirgin bir şekilde ortaya konulmaya başlanmıştır. Buna paralel olarak da Liderlik alan yazınında kişiliğin kara yönünü merkeze koyan, *Zehirli Liderlik*, *Tacizkâr Liderlik*, *Tahripkâr Liderlik* gibi yeni modeller kavramlar ortaya konulmaya başlanmıştır. Kuramsal olarak doygunluğa yaklaşan bu yazın, yöntemsel olarak ve kültürler arası farklılıkların çalışılması açısından iş ve örgüt psikolojisi araştırmacılarına, yeni ve verimli araştırma alanları sunmaktadır.

Anahtar Sözcükler: iş ve örgüt psikolojisi, kişiliğin “kara” yönü, liderlik

Klinik Psikolog Kimdir? Ne Çalışır?

Prof. Dr. Tülin GENÇÖZ, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*

Günümüz insanının en önemli sorunlarından biri akıl sağlığıdır. Akıl sağlığını biyolojik bazda inceleyen çalışmalarda önemli gelişmeler olmakla birlikte, sosyal alanda da akıl sağlığının korunması için önemli çalışmalar yürütülmektedir. Bir taraftan bu gelişmeler yaşanırken, diğer taraftan çok eski dönemlerden bu yana tutulan istatistikler, akıl sağlığının gittikçe büyüyen bir sorun, hatta tehlike olduğunu gösterir niteliktedir. Biyolojik ve sosyal alanda ilerleyen çalışmalar arasındaki en önemli noktada, Klinik Psikoloji yer almaktadır. Biyolojik bulguların mentalizasyonu, sosyal olguların bireysel baza indirilmesi önemlidir; bu nedenle önümüzdeki 50 sene içinde psikoterapi akıl sağlığı ile mücadelede en stratejik noktadadır. Klinik Psikoloji programlarının çağın ihtiyaçlarını karşılayabilecek; ülkenin, alanın ihtiyaçlarına uygun kişiler yetiştirebilmesi için, psikoterapi pratiği ve bilimselliğin korunması önemli ilkelerdir; bu noktada programların akreditasyonu kritik bir rol oynamaktadır. Klinik Psikolog yetiştiren programlarda yer alan öğretim üyelerinin Klinik Psikoloji doktora ünvanına sahip olmaları, programların psikolojik değerlendirme, psikopatoloji ve psikoterapi alanlarında derslerle donatılmış olması; ayrıca öğrencilerin süpervizyon altında mümkün olduğunca çok psikoterapi uygulamaları yapmaları önemli unsurlardır. Bir diğer önemli nokta da Klinik Psikoloji alanında yürütülen bilimsel çalışmaların niteliği ve içeriğidir. Günümüzde semptom tarayan/değerlendiren ölçeklerin bir çalışmada yer alması, o çalışmanın klinik psikoloji çalışması olarak nitelendirilmesinde yeterli bulunabilmektedir. Klinik psikoloji alanına yapılacak en büyük zarar, bu zihniyetin devamı olacaktır. Nitekim bu çalışmaları yürütmek için istatistiki analizlere hâkim olunması yeterli gözükmemekte; çalışmaların kuramsal altyapısı, çalışılan konunun klinik psikoloji uygulamalarına ve bireylerin sosyal yaşamlarına olan katkısı büyük oranda göz ardı edilmektedir. Klinik Psikolojinin cevap aradığı sorunun “Ne?”, “Nasıl?” olduğu kadar “Neden?” olduğu da unutulmamalıdır. Tam da bu nedenledir ki, Klinik Psikolog ayrıntılı alt-gruplara ayrılan ve sayısı gittikçe artan taksonomik tanı gruplarıyla değil; kişilerin temel yapıları çerçevesinde etiyolojik faktörlere odaklanan bir bakış açısıyla çalışır. Bu nedenle, niceliksel çalışmaların yanı sıra yürütülecek niteliksel çalışmalar alanda kaydedilecek ilerlemelerde, kültürümüzü ve problemlerimizin doğasını anlamada kritik rol oynayacaktır. Günümüzde disiplinlerarası çalışmalara verilen önem gittikçe artmaktadır ve bu çalışmalar bilimsel bakışa önemli katkılar sağlayabilmektedir. Benzer bir şekilde, klinik psikoloji çalışmaları yürütülürken, akıl sağlığı alanında yer alan psikiyatrist, psikiyatri hemşiresi, sosyal hizmet uzmanı gibi diğer uzmanlarla birlikte çalışılması, çalışmaların perspektifinin derinleştirilmesinde ve genişletilmesine önemli olacaktır. Söz konusu alt-alanlar hep birlikte bir bir takım oluşturmakla birlikte, aynı zamanda bu alt-alanların her birinin kendi içerisinde bir uzmanlık alanı olduğu ve farklı eğitim alanlarına hitap ettikleri hiçbir zaman unutulmamalıdır. Benzer bir şekilde sosyoloji, antropoloji ve felsefe alanlarıyla birlikte yürütülecek disiplinlerarası çalışmalar, oldukça değerli bakışların kazanılmasına katkı sağlayacaktır. Sonuç olarak Klinik Psikoloji, kuramsal temelli psikopatoloji eğitimi, psikoterapi uygulamaları ve bilimsel çalışmalarıyla hassasiyetle ele alınması gereken bir alandır.

ÇALIŞMA GRUPLARI

Çocukla Psikoterapötik Görüşme: Ebeveynlerle Köprüler Kurma

Dr. Öğr. Üyesi Halime Şenay GÜZEL, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Yetişkinlerle yapılan psikoterapötik görüşmelerin, çocuklarla yapılanlardan farklı olduğu, bu alanda çalışan kişiler tarafından bilinen bir durumdur. Yetişkinler genellikle kendi istekleri ile görüşmeye gelirler ve yardım arayışlarını açıkça ifade ederler. Oysa çocuklar sıklıkla bir yetişkin tarafından görüşmeye getirilirler ve sorunlarını anlatma konusunda cesaretlendirilmeye ihtiyaç duyarlar. Dolayısıyla çocuklarla yapılan psikoterapilerde, sözel destek kadar oyuncaklar, oyun hamurları ve diğer bazı etkinlikler kullanmak gerekmektedir. Bütün bunlar elbette ki terapist-çocuk arasında kurulacak sıkı bağ ile gerçekleşecektir. Ancak sadece çocukla iyi bir terapötik ilişki kurmak yeterli değildir, ebeveynleri de bu sürece dahil etmek gerekmektedir. Ebeveynlere ait birtakım özellikler, çocukların duygusal ve davranışsal sorunlarıyla yakından ilişkilidir. Kuşaklararası çalışmalar psikolojik faktörlerin, aile içinde başladığını (Beck, 1999) ve çevresel faktörlerin etkisiyle devam ettiğini göstermektedir (Gregory ve Eley, 2007). Ebeveyn özellikleri ve çocuklarda görülen sorunlar arasında bulunan tutarlı sonuçlar (Connell ve Goodman, 2002; McLeod ve ark., 2007) klinisyenlerin tedavi sürecine aileyi de dahil etmesinin gerekliliğini gündeme getirmiştir (Stallard, 2005). Ebeveynleri de dahil etmek gerektiği konusunda bir uzlaşma olmakla beraber, bunun nasıl yapılması gerektiği o kadar da net değildir. Bu çalışma grubunda öncelikle terapi amacını belirleme ve çocuk-terapist ilişkisini kurma konularına değinilecek, daha sonra ise tedavi sürecinde ebeveynlerle köprüler kurmanın önemi vaka örnekleriyle zenginleştirilecektir. Çalışma grubu üç bölümden oluşacaktır. İlk bölümde kuramsal bir bakış açısı ile çocukla görüşme teknikleri ele alınacaktır. İkinci bölümde ebeveynleri tedavi sürecine dahil etme stratejileri üzerinde durulacaktır. Son bölümde ise vaka örnekleri ile ilk iki bölümdeki bilgilerin nasıl uygulamada kullanıldığı anlatılacaktır.

Anahtar Sözcükler: çocuk, ebeveyn, çocukla psikoterapi uygulamaları

Psikodrama Uygulaması ile Psikolog Olarak Alanda Çalışabilme Cesaretine Ulaşmak

Dr. Öğr. Üyesi Füsün GÖKKAYA, *KKTC Yakın Doğu Üniversitesi*

Psikodrama, dramatizasyondan (spontan tiyatrodan) yararlanılarak gerçekleştirilen bir tedavi yaklaşımıdır. Psikodrama terapisinde, grubu oluşturan üyeler, bir takım ruhsal sorunlarını canlandırarak etkileşimde bulunurlar. Rol canlandırmalar sırasında duygusal bir boşalma (katarsis) sağlayarak iç görü kazanma ve daha sağlıklı davranışlara yönelme söz konusudur (Altınay, 1999). Psikodrama, bugün özellikle grup psikoterapileri içinde önemli bir yere sahiptir. Kişinin grup terapisi ile alacağı mesafe bireysel terapiye göre daha kısa zamanda ve daha az zorlayıcı şekilde gerçekleşir. Yarar/gider ilişkisi açısından bakıldığında grup terapisi bireysel terapiye göre çok daha verimlidir (Yalom, 2002). Bir grup terapisi olan psikodrama yöntemi kullandığı teknikler sayesinde sorunlara derinlemesine bakarak kalıcı sonuçlar elde edilmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda psikodrama güncel, kişiler arası ilişkiler üzerine temellenen problemlere odaklanır. Kullanılan çağrışımlarla, güncel problemlere kaynak oluşturan, geçmişte kalarak unutulmuş, bastırılmış temel sıkıntılara ulaşılır. Diğer bir deyişle, insanın yaşam sorunları grup içinde “şimdi ve burada”ya getirilerek sahne görüntüsü altında canlandırılır. Bu terapi yönteminde sahne, grup, terapist, yardımcı oyuncular gibi özgün teknikler kullanılır. Sadece sözle değil, eylem halinde yeniden yaşama yoluyla insanın bağlarından kurtulma, dirençlerini çözme ve bilinçdışını gün ışığına çıkartmasında kolaylık sağlar. Sonuç olarak, Psikodrama bireyin kendisine egemen olan çekirdek sorunlarını ve kör noktalarını tanımasına ve değiştirmesine yardım eder (Özbek ve Leutz, 2003). Bu çerçeveden bakıldığında, çalışma grubunun genel amacı, psikodrama yöntemiyle psikologların alanda çalışmayla ilgili kaygısını azaltmaktır. Çalışma grubu üç kısımdan oluşacaktır. Birinci kısım psikodrama ve psikoloji çalışma alanları ile ilgili kısa bir bilgilendirme ve alan deneyimi paylaşımını, ikinci kısım çalışmaya katılanların mesleki çalışma alanları ile ilgili farkındalıklarını arttıracak uygulama yapmalarını içermektedir. Son olarak, asıl çalışmayı oluşturan üçüncü kısımda psikodramatik bir yaşantısal uygulama yapılacaktır. Bu uygulama sırasında psikodrama terapisinin kendine özgü teknikleri kullanılarak psikolog olmanın yarattığı kaygının kaynakları ve bunlarla baş etme ile ilgili bir grup uygulaması gerçekleştirilecektir.

E-Prime Uygulaması ile Stroop Deneyi Tasarımı

Dr. Öğr. Üyesi Gülten ÜNAL, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Bu çalışma grubunun amacı, günümüzde deneysel psikoloji alanında sıklıkla kullanılmakta olan E-prime uygulaması aracılığı ile klasik bir psikoloji çalışması olan Stroop testini tasarlayıp uygulamaktır. Stroop (renk-kelime) testinde (Stroop, 1935), katılımcının verilen kelimenin rengini söylemesi istenmekte, fakat kelimenin yazılışının okumaması istenmektedir. Örneğin, “kırmızı” kelimesinin “kırmızı” olarak değil, “siyah” olarak okunması gerekmektedir. Bu test, ortamdaki uyarının belirli bir özelliği ikinci bir uyaran özelliği tarafından engellendiğinde, bilişsel karışmanın baskılanması yeteneğini ölçmek için sıklıkla kullanılan nöro-psikolojik testlerden biridir (Scarpina ve Tagini, 2017). E-prime uygulaması (Psychology Software Tools, Pittsburgh, PA) ise, yazı, resim, ses gibi içeriklerin ilgili deneysel fikirlerin kolay tasarlanabilir programlanması ile deneysel çalışmaların gerçekleştirilmesine olanak sağlamaktadır. Bu çalışma grubunda da klasik Stroop testi bilgisayar ortamında E-prime uygulaması aracılığıyla geliştirilecek ve bu tasarım yardımıyla kullanıcılardan kayıt alınması işlem adımları tanıtılacaktır.

Anahtar Sözcükler: e-prime, Stroop testi, bilişsel karışma, deneysel psikoloji

Kısır Döngüleri Kırma: Bilinçli Farkındalık

Uzm. Psk. Özcan ELÇİ, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*

Bilinçli Farkındalık (Mindfulness), kişinin dikkatini içinde bulunduğu ana, yargısızca verebilme becerisi olarak tanımlanır. *Bilinçli farkındalık* ve *kabul* kavramları, *üçüncü dalga terapileri* olarak da tanımlanan çağdaş bilişsel psikoterapi ekollerinde temel kavramlardır. Ülkemizde, kendilerini kişisel gelişimci diye tanımlayan meslek grubu üyeleri ve yoga hocaları, farkındalık ve kabul kavramlarını psikolog ve diğer ruh sağlığı profesyonellerinden daha fazla kullanmaktadırlar. Bu yüzden psikoloji camiasının bu terapi kavramlarını bilmesi, sahiplenmesi, kullanması ve geliştirmesi elzemdir. Farkındalık becerileri yalnızca psikoterapi müdahale tekniği olarak değil, aynı zamanda terapistin kendi ruh sağlığını korumak ve terapilerinde yargısız olma becerisini arttırması, sağlıklı mesafe koyabilmeyi sağlaması için de önemli bir beceridir. Bu çalıştayda, çocukluk çağından beri zihnimizde taşıdığımız temel inançların bizleri ne şekilde tekrarlayan işlev bozucu döngülere soktuğunun görülmesi, bu döngülerden çıkabilmek için kilit rol oynayabilecek bilinçli farkındalık ve kabul kavramları hakkında bilgilenme ve son olarak farkındalık becerilerinin nasıl geliştirilebileceği hakkında en az bir egzersizin öğrenilmesi hedeflenmektedir.

**Kadında ve Erkeklerde Cinsel İşlev Bozukluğu:
Vajinismus ve Premature Ejakülasyon Vakalarında Psikolojik Müdahale**

Psk. Aysun DEVRAN, *ART Terapi*

Uzm. Psk. Suphi TUNÇ, *ART Terapi*

Cinsel işlev bozukluğuna yönelik son yıllarda artan terapist arayışı, bu konuya yönelik müdahale çalışmalarında bulunacak kişiler açısından büyük bir kargaşa yaratmakta ve bu durum, danışanlar açısından da müdahalenin etkinliği konusunda bir problem ortaya çıkartmaktadır. Cinsel işlev bozukluklarının etiyolojisinin, organik nedenlerden psikolojik nedenlere kadar geniş bir aralıkta ortaya çıktığı bilinmekle beraber, psikolojik nedenlerin, bu bozukluğun kişinin yaşamı boyunca devam ettirmesinde de büyük bir aracı rolünün olduğu ifade edilmektedir. Cinselliğin içgüdüsel olduğu, fakat kişinin yaşamı boyunca öğrenme süreçleri yoluyla bu dürtüyü şekillendirdiği, çocukluk ve ergenlik dönemlerinin de bu süreçte çok büyük bir öneme sahip olduğu belirtilmektedir. Sevme-sevilme, cezbetme-cezbedilme, bağlanma-bağlanılma, sahip olma-sahip olunma ile psikolojik ihtiyaçları karşılayan, sosyal etkileşim ile birlikteliği/evliliği sağlayan temel bir insan deneyimi olarak tanımlanan cinsellik, psikoloji bilimi içerisinde bu anlamda kendine yer bulmaktadır. Bu bakış açısına göre, cinsel işlevler, iki kişi arasında, kişilerarası ilişkileri ya düzenlemekte ya da bozmaktadır. Ortaya çıkan işlevsizliğin, kişinin ruhsal yapısını olumsuz yönde etkilediği, ruhsal yapıdaki olumsuzluğun da işlevsizliği olumsuz yönde karşılıklı olarak etkilediği bilinmektedir. Bu süreç, kadında ya da erkekte, psikolojik iyi olma hali arayışını da ortaya çıkartmaktadır. Konunun çözümü aşamasında, konuya çok sınırlı bir bakış açısıyla yaklaşıldığı, daha medikal tekniklerin çözüm yolu olarak sunulduğu bir ortamda, psikoloğun rolünün çok önemli olduğu hem bu problemleri yaşayan kişiler arasında hem de problemin çözümüne yönelik müdahalede bulunan sağlık profesyonelleri arasında çok fazla bilinmemektedir. Cinsel işlev bozukluklarında psikolog, danışanın, cinselliğe yönelik olumsuz algısına, bilinçdışı süreçlerine, erken dönem uyum bozucu şemalarına, sosyo-kültürel yapısına bağlı olarak edindiği modellemelere, ilk cinsel deneyimine, varsa travmatik yaşantılarına, cinselliğe ve karşı cinsine yönelik olumsuz otomatik düşüncelerine odaklanıp, uygun müdahale programları geliştirmektedir. Bu çalışma grubu, kadınlarda ve erkeklerde en sık görülen cinsel işlev bozukluklarından, vajinismusa ve premature ejakülasyona yönelik vaka formülasyonunu içerecek şekilde iki oturum şeklinde planlanmıştır. Birinci oturum, ilk grup olan, kadında cinsel işlev bozukluğu-vajinismus başlıklı çalışma grubunu Psk. Aysun DEVRAN; ikinci grup olan, erkekte cinsel işlev bozukluğu-premature ejakülasyon başlıklı çalışma grubunu ise Uzm. Psk. Suphi TUNÇ gerçekleştirecektir. Birinci oturumunda, cinsel işlev bozukluklarının tanımı, epidemiyolojisi ve etiyolojisi ile kuramsal yaklaşımlar anlatılacaktır. İkinci oturumda ise, teorik yaklaşımı edinen çalışma grubuna, örnekler üzerinden vaka formülasyonu verilecektir.

Anahtar Sözcükler: cinsel işlev bozuklukları, vajinismus, premature ejakülasyon, vaka formülasyonu, psikolojik müdahale

Bekâr Danışmanlığında Kullanılması Önerilen Psikolojik Ölçekler: Tanıtım, Uygulama, Değerlendirme ve Değişim Yönünde Kullanım

Doç. Dr. Kâmile Bahar AYDIN, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Bekâr Danışmanlığı (BD); son ergenlik, genç yetişkinlik, orta yaş ve ileri yaştaki yetişkin bekâr danışanların; evlilik, aile ve bekâr hayatına bilinçli ve planlı olarak hazırlanmalarına, içinde bulundukları gelişim döneminde sağlıklı ve doyum verici bir yaşam stili geliştirmelerine, bireysel, evrensel ve gelişimsel ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için özgüven ve beceriler kazanmalarına, sahip oldukları medeni statüden doğrudan ve dolaylı olarak ortaya çıkan tüm streslerle etkin yöntemler kullanarak başa çıkmalarına yardımcı olan danışmanlık alanıdır (Aydın, 2017). Bekâr birey; 18 yaş ve üstündeki hiç evlenmemiş, boşanmış ve dul bireylerdir. Bekâr danışmanlığının hedef kitlesi Evlilik ve Aile Danışmanlığının hedef kitlesinden daha geniştir. BD'nin hedef kitlesi; insanların kaçınılmaz olarak evlenmeden önce bekâr olmalarından ve çoğunlukla ileri yaş döneminde eşlerini kaybetmeleri sonucunda tekrar bekâr statüsüne dönmelerinden dolayı çok geniştir. Türkiye koşullarında boşanmalardaki artış, çeşitli nedenlerle ilk evlenmelerin azalması, terör ve savaş faktörleriyle erkek ölümlerindeki ve dul kadın sayısındaki artışlar hedef kitleyi artırmakta ve BD yardımını temel ve yaygın bir yardım şekline dönüştürmektedir. Bununla birlikte, evlilik ve aile yaşamında ortaya çıkabilecek bazı sorunların önlenmesi de BD yardımının önleyici niteliğidir. BD yardımı, ağırlıklı olarak “gelişimsel ve önleyici” nitelikte bir yardımdır. Bununla birlikte; işsizler, engelliler, süregen hastalığı olanlar, anne ve/veya babası olmayan gençler, üstün nitelikli bekâr kadınlar, tek cinsiyetli ailede yetişen gençler, madde bağımlısı yalnız insanlar, gaziler, şehit eşleri ve çocukları, savaş travmalı göçmenler, uluslararası yalnız insanlar ve eşcinseller gibi dezavantajlı bekâr bireyler için çözüm odaklı BD yardımı da önemlidir. Dolayısıyla BD, gelişimsel, önleyici, çözüm odaklı ve sürekli bir yardım şeklidir. BD'nin iki genel amacı vardır: Birincisi, bireyleri bekâr yaşamına hazırlamak, ikincisi evlilik ve aile yaşamına hazırlamaktır. Türkiye koşullarında BD yardımını gerektiren, *bireysel* (bağımlı kişilik, karşı cinsle ilişki sorunları, eş seçiminde ve evlilikten yüksek beklentiler), *kültürel* (Türkiye'nin aşırı toplulukçu kültürel yapısı, toplumsal baskı gibi), küresel ve /veya evrensel (kentleşme, kapitalizm, yalnızlık, dünyadaki hızlı değişime uyum sağlayabilecek kişisel profil edinmek, insanın doğası gibi), sosyo-ekonomik (işsizlik gibi) geniş bir nedenler yelpazesi vardır. Özerk-İlişkisel Bekâr Danışmanlığı Modeli (ÖİBDM; Aydın, 2017), Çiğdem Kağıtçıbaşı'nın “Özerk-İlişkisel Benlik Modelini temel alan ve farklı medeni statülerdeki bireylere özerk-ilişkisel benlik ve roller kazandırmayı hedefleyen yardım şeklidir. BD yardımı veya hizmetleri spesifik olarak bekârlık statülerine (hiç evlenmemiş, boşanmış, dul ve tek ebeveynli aile gibi) ve gelişim evrelerine göre değişmektedir. Gelişim evreleri açısından, son ergenlik, genç yetişkinlik, orta yaş ve ileri yaştaki bireylerin ihtiyaçları ve sorunları birbirinden farklıdır. Tüm bunlar; profesyonel yardım sürecinde yoğunlaşılacak konulara, yardım tekniklerine, yöntemlerine ve yaklaşımlarına işaret etmektedir. BD yardımlarını doğru bir şekilde sunabilmek için bağlamlar çerçevesinde (statüler, roller, gelişim evreleri, SED gibi) ihtiyaçların ve sorunların doğru teşhis edilebilmesi gerekmektedir. Bu amaçla doğru psikolojik ölçme araçlarına karar vermeyi, uygulamayı, yorumlamayı ve değişim yönünde kullanmayı bilmek gerekmektedir. Çalıştay sürecinde, özellikle toplulukçu kültüre ait bekâr yaşam stiline yoğunlaşılması gereken şu konular çerçevesinde “ölçme, değerlendirme ve değişim yönünde

kullanma” açısından profesyonellere eğitim verilecektir: benlik, romantik ilişkiler, bağlanma stilleri, stres, stresle başa çıkma, evlilik ve bekârlığa ilişkin rasyonel/irrasyonel tutumlar, mükemmeliyetçilik, evlilik olgunluğu, sosyal destek, bekârlığın nedenleri, evlenmeyi kolaylaştıran ve zorlaştıran faktörler vb.

Anahtar Sözcükler: psikolojik ölçme aracı, bekâr danışmanlığı, profesyonel yardım

Çözüm Odaklı Kısa Süreli Terapi

Doç. Dr. Hüdayar CİHAN, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Çözüm odaklı kısa süreli terapi yaklaşımı, Steve De Shazer, Insoo Kim Berg ve meslektaşları tarafından 1980’li yıllarda geliştirilmiştir. Çözüm odaklı yaklaşım, bir problemin problem olmadığı zamanlara ve istisnai durumlara odaklanır. Amaç, danışanların kendilerinde var olan bu istisnaların onlar için çözümler olduğunu fark etmelerine yardımcı olmaktır. Çözümün, danışanın kendinden kaynak aldığını vurgulamakta ve kişinin şu ana kadar hiç denemediği ve yapmadığı ile değil, geçmişte üstesinden gelebildikleri ile ilgilenmektedir. Terapi geçmiş üzerinde odaklanmaktan ziyade sorunun çözülebileceği olasılığının olduğu şimdi ve gelecek üzerinde odaklanmaktadır. İnsanları terapiye getiren problemlerin doğasını çok fazla bilmenin gerekli olmadığını ileri sürer. Çözüm Odaklı Kısa Süreli Terapi, diğer terapi modellerine göre daha kısa sürelidir. Depresyondan bağımlılığa, cinsel tacizden, evlilik ve aile problemlerine kadar birçok konuda olumlu sonuçlar vermektedir. Bu çalışma grubunun amacı katılımcıların, çözüm odaklı kısa süreli terapi yaklaşımının felsefesini ve müdahale yöntemlerini anlamaları ve nasıl uygulandığını yapacakları rol oynama tekniğiyle görebilmelerini sağlamaktır. Bu nedenle çalışma teorik ve uygulama olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır.

Anahtar Sözcükler: terapi, çözüm odaklı, kısa süreli

Psikoloji Araştırmalarının Görünmeyen Yüzü:
Hassas Konularda Çocuklarla Çalışma Deneyimleri ve Toplumsal Önyargılarla Baş Etme

Uzm. Psk. Buse GÖNÜL, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*
Uzm. Psk. Hatice IŞIK-BAŞ, *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi*
Uzm. Psk. Didem TÜRE, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*

İnsan davranışları ile ilgili araştırmalar yürütülürken katılımcıya tarafsız ve etik yaklaşabilmek, aynı zamanda da eksiksiz bilgiye ulaşabilmek için dikkat edilmesi gereken bazı önemli noktalar vardır. Bunlar araştırmacının kendi değer yargılarını araştırmaya dahil etmemesi, elindeki veri yetersizken sonuca varmak için çıkarımlar yapmaması, ya da katılımcıyı kendi arzu ettiği yanıt almak için yönlendirmemesi şeklinde örneklendirilebilir. Katılımcıların reşit olmadığı çalışmalarda ise, araştırmacıların üzerinde durması gereken daha fazla ve farklı etken bulunabilmektedir. Bu etkenler, ele alınan konuların içeriklerine göre değişirken özellikle bazı araştırmalar için araştırmacının daha dikkatli ve hassas olmasını gerektirmektedir. Özellikle sosyal gelişimin önemli konularından olan toplumsal cinsiyet, eşitsizlik ve adalet algısı, toplumsal hakkaniyet gibi bireysel değerlerin ve toplumsal normların birlikte değerlendirilmesini gerektiren konularda çocuklarla çalışırken, araştırmacılar bazı zorluklar yaşayabilmekte ve beklemedikleri durumlarla karşılaşabilmektedirler. Bu durumları ve zorlukları yaratan faktörlerin başında çocukların gelişim ve mizaç farklılıkları gibi bireysel özellikleri yer almakta ve araştırmacının çocuklarla iletişime geçerken tutumunu yeniden şekillendirmesini ve esnek olmasını gerektirebilmektedir. Araştırmacıların göz önünde bulundurması gereken bir diğer faktör ise çocuğun içinde yaşadığı sosyal çevre olarak sıralanabilir. Ebeveynlerin özellikle sosyal değerlere karşı tutum, davranış ve inançları, çocukların arkadaşlarıyla olan ilişkileri, okul ortamı ve öğretmenlerinin tutumları çocukların bu konularda konuşurken kendilerini ne kadar rahat hissettiklerini etkilemektedir. Dolayısıyla tüm bu çocuğun etrafında gerçekleşiyor gibi görünen ama kimi zaman dolaylı kimi zaman doğrudan çocuğun vereceği yanıtların içeriğini ve öznelliğini değiştirebilecek faktörleri araştırmacı çocukla iletişimi sırasında göz önünde bulundurmalı ve ortaya çıkabilecek hassas durumlara karşı hazırlıklı olmalıdır. Bir diğer önemli faktör ise, çocuklarla görüşmeleri yapan araştırmacıların ele alınan sosyal konulara ait kendi görüşlerini ve tutumlarını yansıtmaktan kaçınmalarıdır. Araştırmacının kendi düşüncelerine tamamen uymayacak görüşmeler yapması olasılığı olduğu gibi, kendisi ile birebir uyuşan yanıtlar alması da mümkündür. Her iki durumda da tarafsız bir yaklaşım içinde çocuklarla iletişim içinde kalmanın zor yanları olabilmektedir. Tüm bu bahsedilen etkenler bağlamında bu çalışma grubunda, çocuklarla zaman zaman “hassas” olarak değerlendirilen bazı konular ile ilgili görüşmeler yaparken karşımıza çıkabilecek zorlukları ve olası baş etme yöntemlerini gelişimsel bir bakış açısı ile ele almak ve saha çalışmalarını desteklemek amaçlanmaktadır. Çalışma grubuna yukarıda ele alınan faktörlere gelişimsel bir teorik çerçeve sunarak ve saha deneyimlerinden örnek durumların paylaşımı ile başlanması planlanmaktadır. Ardından etkileşimli aktivitelerin yer alacağı program, deneyim aktarımı ile sonlandırılacaktır.

Anahtar Sözcükler: çocuklar, toplumsal normlar, saha deneyimi, araştırma yöntemi

**Dışavurumcu Sanatla Geçmiş Köprüler Kurmak:
Resim Sanatı ile Sanat Terapi Uygulaması**

Dr. Tuğba YILMAZ

Dr. Öğr. Üyesi Burhan YILMAZ, *Düzce Üniversitesi*

Klinik psikoloji, psikolojik hastalıkların tedavileri üzerine çeşitli çalışmalar yapan bir uygulamalı psikoloji dalıdır. Psikolojik hastalıkların tedavisi (psikoterapi) birçok farklı kuramsal yaklaşım ile yürütülebilir ve yaklaşımlar diğer disiplinlerden teknikler kullanabilirler. Klinik psikolojide sanat, tanı koyma, test uygulamaları ve tedavi aşamalarında kullanılmaktadır (Yılmaz, 2017). Sanatın kişinin gözlenemeyen zihin süreçlerini dışa vurması konusundaki etkililiği dışavurumcu sanat terapilerinin oluşmasını ve popülerlik kazanmasını sağlar görünmektedir. Bu çalışma grubunda psikolojik tedavilerde kullanılan bazı tekniklerin dışavurumcu sanat yolu ile pekiştirilmesini amaçlamaktadır. Çalışma grubunda resim sanatından faydalanılması ve suluboya tekniği ile yapılacak bir grup uygulaması ile katılımcıların erken dönem yaşantılarına ulaşmasının kolaylaştırılması planlanmaktadır. Bu çalışmaya çeşitli psikolojik egzersizler de eşlik edecektir. Grup içi etkileşimler, ortaya çıkan çalışma, çalışmaya yapılan bireysel katkılar, çalışmanın ne anlama geldiği gibi konular ele alınacaktır. Bu uygulama yolu ile katılımcıların geçmiş yaşantıları ile köprü kurmak için klinik psikoloji bilgisinin dışavurumcu sanat ile nasıl harmanlanabileceğini öğreneceklerdir.

SEMINERLER

Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği Çalışmaları

SHU Nahide DOĞRUCAN, *ÇİİÖDER Yönetim Kurulu Üyesi*

Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği (Society for Prevention of Child Abuse and Neglect -TSPCAN) 1988 kurulmuş olup bugün 400'ün üzerinde üyesi ile etkinliklerine devam etmektedir. Derneğin amacı bireyin doğum öncesinden başlayarak tüm gelişim evrelerinde sağlıklı bir biçimde yetişmesini sağlamak, fiziksel, duygusal ve cinsel istismarını önlemek için” Çocuk İstismar ve İhmali” ile ilgili bilimsel yöntemlerle bilgi elde etmek ve üretmek, çocuk istismar ve ihmalinin önlenmesi ile ilgili bilgileri yaymak, çocuklarla ilgili alanlarda çalışanların bilgilerini ve deneyimlerini birbirlerine iletebileceği bir ortam sağlamak, çocuklarla ilgili alanlarda çalışanlara gerektiğinde çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesi, istismar ve ihmal edilen çocukların sağaltımı konusunda danışmanlık yapmaktır. ÇİİÖDER bu amaçlarını gerçekleştirmek için kuruluşundan bugüne çok sayıda ulusal, bölgesel ve uluslararası kongre, panel, sempozyum ve toplantı düzenlemiş, çocukla çalışan tüm meslek grupları ve aileler için hem önleme hem de müdahale eğitimleri yapmış, üniversite öğrencilerinin farkındalığını artırıcı eğitimler yapmış, çocuklara kendini tanıma ve koruma eğitimleri vermiş, yayınlar yapmış ve çocuğu koruma konusunda proje yürütmüştür. Aynı zamanda bu amaçlarımız doğrultusunda; çocuk istismarı ve ihmali konusunda disiplinlerarası kongre, konferans, seminer ve benzeri toplantılar düzenlemeye, çocuk istismar ve ihmali konusunda yayın yapmaya veya bu alanda yayın yapan kişi veya kuruluşlarla işbirliği yapmaya, çocuk istismar ve ihmali ile ilgili çalışma ve bilimsel araştırmaları desteklemeye, amaçları doğrultusunda gerek ulusal gerekse uluslararası kuruluşlarla, gerçek ve tüzel kişilerle işbirliği yapmaya, çocuk istismar ve ihmalini önleme konusunda kamuoyu yaratmak amacıyla kitle iletişim araçlarından yararlanmak için ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmaya, çocuk yetişmesi ve eğitilmesi ile ilgilenen kişilerle, bu alanda hizmet veren kuruluşlarda çalışanlara gerektiğinde danışmanlık yapmaya, çocukların haklarını koruyan kuruluşlarla işbirliği yapmaya devam etmektedir.

Çağdaş Dürtü Yaklaşımı: Kuramdan Uygulamaya

Doç. Dr. Sedat IŞIKLI, *Hacettepe Üniversitesi*

Esasları ilk kez Freud tarafından belirlenen psikanaliz insanın kaygı ve umutsuzlukla mücadelesinde yüz yılı aşkın bir süredir kullanılmaktadır. Başlarda Dürtü-Savunma Kuramı etrafında şekillenen psikanaliz sonraları başka kuram ve kuramcılar tarafından ele alındı ve bugünkü halini aldı. Denilebilir ki günümüzde psikanaliz ve psikanalitik psikoterapi kuramsal olarak dört ana eksen üzerinde durmaktadır: 1) kendilik yaklaşımı, 2) nesne ilişkileri yaklaşımı, 3) ego yaklaşımı ve 4) çağdaş dürtü yaklaşımı. Bu seminerin amacı psikanalitik psikoterapi uygulamasında çağdaş dürtü yaklaşımının ne tür bir çerçeve çizdiğini ve nelere önem verdiğini aktarmaktır. Özellikle analitik tutum ve çerçeve, değerlendirme, müdahale biçimleri, direnç ve savunmalar üzerinde durulacaktır. Yeri geldikçe ülkemizde psikanalitik psikoterapi pratiğinin nasıl yol aldığıyla ilgili örnek aktarımlar olacaktır.

Algılanan Duyarlılığın Kişisel ve İlişkisel Sonuçları

Doç. Dr. Emre SELÇUK, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*

Son 30 yıl içerisinde çok sayıda çalışma yakın ilişkilerin sağlığınıza ve mutluluğumuza yaptığı kuvvetli etkileri ortaya koydu. Ancak halen bu etkilerin altında yatan mekanizmaları tam olarak anlamış değiliz ve bu konuda gidecek çok yolumuz var. Bu konuşmada algılanan eş duyarlılığının (yani eşlerin birbirlerini ne kadar anladığına, birbirlerine ne kadar değer verdiğine ve birbirleriyle ne kadar ilgilendiğine dair duygu ve düşüncelerinin) hangi mekanizmalar aracılığıyla fiziksel sağlığı, psikolojik esenliği ve ilişki gelişimini etkilediğini anlamaya odaklanan çalışmalarından bahsedeceğim.

Anahtar Sözcükler: evlilik, romantik ilişkiler, duyarlılık, esenlik, sağlık

Kapat: Problemlı Akıllı Telefon Kullanımında Psikolojik Süreçler

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ŞAKİROĞLU, *Adnan Menderes Üniversitesi*

Henüz kendi kimliğini geliştirememiş bireylerin sanal dünya üzerinden oluşturduğu kimliğe "asıl ben"leriymiş gibi sarılması ve gerçek hayatta bir kimlik geliştirmeyi erteleyebileceği ve bu nedenle internet bağımlılığına daha yatkın olacakları düşünülebilir. Problemlı akıllı telefon kullanımı olan bireylerin duygu düzenleme güçlüğü olduğu gösterilmiştir. Buna benzer şekilde Facebook bağımlılığı olan bireylerin de duygusal tepkilerin kabul edilmemesi, duygu düzenleme stratejilerine kısıtlı erişim, zayıf dürtü kontrolü gibi duygu düzenleme güçlükleri yaşadıkları belirlenmiştir. İnternet (nette sörf, çevrimiçi oyun, Instagram, Snapchat, Facebook, Twitter vb.) teknolojinin en yaygın kullanım sebeplerinden biri olup kişiler için çekici boş zaman aktiviteleri arasındadır. Tabii ki bir şey ne kadar çekici ve büyüleyiciyse bağımlılık açısından da o kadar risklidir. Bize iyi hissettiren, yargılamayan, ödüllendiren, güvende hissettiren olgular hele ki ergenlik dönemindeyse iyice çekici algılanır. Negatif pekiştirme modeline göre bağımlılık davranışları stres veya kaygı yaratan ve kaçınılmak istenen durumların azaltılması için girişilen davranışlardır. Sorunlu internet ve akıllı telefon kullanımının tanı kriterlerinden birisi de bunlarla zaman geçirerek stresten kaçınıp, rahatlamayı içermektedir. Eğer kişi yaşanan stres sonucunda bir dramatik rahatlatma aracı olarak internette oyun oynuyorsa, bu oyunun stresi maskeleyerek için girişilen bir duygu odaklı baş etme yöntemi olduğu söylenebilir. Sosyal medya kullanımının süresi gün boyu sürebilir. Bu kişinin sürekli pekiştireç araması ve beyindeki pekiştireç sisteminin aşırı kullanımı anlamına gelmektedir. Sosyal medyanın verdiği haz zamanla telefondan uzak kalmaya tahammülsüzlüğe döner. Sorunlu akıllı telefon, sosyal medya ve internet kullanımının içsel motivasyonla süregelmesi bu durumdan kurtulmanın önündeki engellerdendir ve durumun sürekliliğini sağlar.

“Bizim Takımın Psikoloğu”: Psikolojinin Spordaki Yeri ve Spor Psikolojisinin Takımlardaki Uygulamalarına Genel Bir Bakış

Uzm. Psk. M. Ozan ALTIN, *Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi*

Psikoloji biliminin ve alt dallarının, spor ve performans alanlarındaki çalışma başlıkları son dönemde teorik olarak ve pratik çalışmalarda önemli bir yer tutmaktadır. Spor psikolojisinin, diğer psikoloji alt dalları ile olan ilişkisi ve benzerlikleri temel olarak alındığında, spor kulüplerinde ve performans alanlarındaki psikolojik unsurların varlığı dikkat çekicidir. Sporcularda; motivasyon, hedef belirleme, kaygı yönetimi, duygu düzenleme gibi sportif kariyere ve spor performansına etki edebilecek bir çok konu başlığı spor psikolojisinin çalışma alanında yer almaktadır. Hem psikoloji biliminin önemli bir bölümü ile etkileşimde olan hem de sporun kendi kültürünü ve içeriğini kapsayan, geniş ve çok boyutlu bir alan olan spor psikolojisi; temelde sporcuların ve takımların performanslarının artmasını, sporcularda performansın önündeki engellerin tanınmasını ve aşılmasını hedefler. Bu bağlamda da kuramsal çerçeveler oluştururken ve uygulama safhasında psikolojinin birçok alanından faydalanır. Sporda zihinsel antrenman, öfke yönetimi gibi bireysel konuların yanında, spor takımlarının ve grup dinamiklerinin de psikoloji ile spor alanının kesiştiği noktada olması nedeniyle; spora özgü grupların –yani takımların-, dinamikleri ile ilgili kuramsal çerçevenin ve pratik uygulamaların, spor psikolojisinde uygulama ve araştırma alanları adına ilgi uyandıran niteliklere sahip olup ve alanda çalışanlar için farklı bir bakış açısı yaratmaktadır. Sporda takımların oluşumu, dinamikleri, takım inşa etme süreci, yapısı ve rolleri üzerinden kuramsal birikime sahip olmanın ve uygulama alanlarını tanımanın, psikolojinin uygulamaya yönelik açıklayıcılığından faydalanarak sporda hedeflenen çıktıları saptamakta genel hatları çizerken oldukça yararlı olacağı düşünülmektedir. Takım sporlarında, psikoloji kavramlarının yeri ve kullanımları hakkında örnekleri; takım içi ilişkiler, iletişim, liderlik ve takım rolleri şeklinde özetlenebilir. Seminer, psikolojinin spor alanında uygulanması konusunda bireysel ve takım çalışmalarında neler yapılabileceğini aktarmayı amaçlamaktadır. Bu seminerde genel olarak, takım inşa etme sürecindeki grup dinamiklerini ve takımlardaki bu unsurları spor psikolojisinin kuramsal ve uygulama penceresinden değerlendirerek psikolojinin spordaki yeri tartışılacaktır. Ayrıca günümüzde spor organizasyonlarının ve kurumların psikolojiye ve psikolog rolüne ilişkin örnekleri paylaşılacaktır.

Anahtar Sözcükler: spor psikolojisi, takım bütünlüğü, takım inşa etme, grup dinamikleri

PANELLER

Bilişsel Bilimlere Farklı Açılardan Bakış: Türkiye’de Bilişsel Psikolojinin Durumu

Dr. Öğr. Üyesi Didem KADIHASANOĞLU, *TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi*

Dr. Öğr. Üyesi Hande KAYNAK, *Çankaya Üniversitesi*

Dr. Hatice KARAASLAN, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Moderatör: Dr. Öğr. Üyesi Gülten ÜNAL, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Bu panelin amacı, çok disiplinli bir alan olan ‘Bilişsel Bilimler’ alanı hakkında genel bir tanıtım yapmak ve bu çok disiplinli alanda Türkiye’de yapılan çalışmalara değinmektir. Bilişsel bilimler alanında, birçok farklı disiplin (özellikle felsefe, psikoloji, dilbilim, sinirbilim ve bilgisayar bilimleri) bir araya gelerek ‘zihni’ anlamaya çalışmaktadır. Panelde, bütüncül bir olgu olan zihni çalışırken, odaklanılan araştırma konuları ve kullanılan yöntemler araştırmacılar tarafından kendi ilgi alanları kapsamında aktarılmaya çalışılacaktır. Panel, bilişsel bilimler alanından özellikle görsel algı, bellek ve dilbilim üzerinden şekillenecektir. Görsel algı konusunda, dinamik sistemler yaklaşımı çerçevesinde konuya bir bakış sunulacak ve algısal süreçlerin zamana göre değişiminin nasıl araştırılabileceği üzerinde durulacaktır. Bellek konusunda ise Türkçede Duygusal ve Anlamsal Değerlendirmeli Norm Veri Tabanı (TÜDADEN; Gökçay ve Smith, 2011) ve yaşlanmayla birlikte duygusal bellekte gözlemlenen değişiklikler üzerinden tanıma belleği aktarılacaktır. Dilbilim konusunda ise dilden bağımsız bir bilişten bahsedilemeyeceği görüşünden hareketle dilbilimi alt alanlarının bilişsel bilimler alanının gelişimine katkıları üzerinde durulacaktır.

Anahtar Sözcükler: bilişsel bilimler, bilişsel psikoloji, görsel algı, bellek, dilbilim

ODTÜ Psikoloji Bölümü Güvenlik Araştırmaları Birimi:
Trafik Psikolojisi Panel Oturumu

Prof. Dr. Türker ÖZKAN, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*

Dr. Öğr. Üyesi Bahar ÖZ, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*

Dr. Öğr. Üyesi Başar DEMİR, *Akdeniz Üniversitesi*

Dr. Öğr. Üyesi Pınar BIÇAKSIZ, *Çankaya Üniversitesi*

Uzm. Psk. Yeşim ÜZÜMCÜOĞLU ZİHNİ, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*

Moderatör: Prof. Dr. Türker ÖZKAN, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*

Her yıl Dünya’da genelinde 1,25 milyon insan trafik kazaları nedeniyle hayatını kaybetmektedir (DSÖ, 2015). Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre, trafik kazalarına bağlı yaralanmalar ölümlere tüm nedenler arasında dokuzuncu sırada yer almakta ve 2030 yılında yedinci sıraya yükseleceği öngörülmektedir. Halk sağlığı açısından büyük önem taşıyan trafik kazalarında insan faktörü trafik psikolojisinin temel araştırma konusunu oluşturmaktadır. Trafik kazalarında insan faktörü ise kültür, kurumsal iklim veya birey gibi birçok farklı seviyede incelenmektedir. Bu panelde ilk olarak Prof. Dr. Türker Özkan, Bamberg’in (2011) Öz-Düzenlemeli Davranışsal Değişim Katmanlı Modeli çerçevesinde trafik kültürünün katmanlarını ve trafik kültürünü değiştirmede nelere dikkat edilmesi gerektiğini anlatacaktır. Bu bağlamda, Arş. Gör. Yeşim Üzümcüoğlu Zihni ise trafik kültürü ve sürücü davranışları ile ilgili bir sunum yapacaktır. Ardından, Yrd. Doç. Dr. Bahar Öz profesyonel sürücülük bağlamında kurum güvenlik iklimi ve sürücülükte insan faktörleriyle ilgili çalışmalarını anlatacaktır. Bir başka önemli yol kullanıcısı grubu olan ve literatürde görece az çalışılmış olan yayalara odaklanacak olan Yrd. Doç. Dr. Başar Demir, yaya davranışlarını sosyal psikolojik modeller bağlamında tartışacaktır. Son olarak, Dr. Öğr. Üyesi Pınar Bıçaksız, sürücü davranışlarını açıklamada kişiliğin önemine değinerek dürtüsellik kişilik özelliği ve sürücü davranışları ilişkisiyle ilgili araştırmalarının sonuçlarını aktaracaktır.

Anahtar Sözcükler: trafik kültürü, güvenlik iklimi, yaya davranışları, sürücü davranışları, dürtüsel sürücülük

İşlevselden İşlevsel Olmayana Klinik Psikoloji Penceresinden Duygular

Dr. İlknur DİLEKLER, *Bilkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Gelişim Merkezi*

Dr. Ali Can GÖK, *Renge Psikoterapi Merkezi*

Dr. Yankı SÜSEN, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Dr. Öğr. Üyesi Ezgi TUNA, *Çankaya Üniversitesi*

Moderatör: Doç. Dr. Özden YALÇINKAYA ALKAR, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Duygular, felsefeden sanata, antropolojiden psikolojiye pek çok disiplinin konusu olmuştur. İnsan deneyimini zenginleştiren duygular, bireyleri harekete geçiren, hayatta kalma ve sosyal ilişkilerde iletişim kurmayı kolaylaştıran, hayatı anlamlandıran vazgeçilmez renklerdir. Psikoloji bilimi içinde duygulara dair çalışmalar duygusal deneyimlerin ortaya çıkışı, gelişimsel kökenleri, sonuçları, işlevleri, kültürel anlamları, duygu ve biliş gibi sayısız farklı meseleye odaklanmıştır. Psikolojinin alt alanlarından biri olan, ruhsal süreçleri anlamayı, öngörmeyi ve psikolojik sıkıntıları sağıltmayı amaçlayan klinik psikolojide de birbirinden farklı boyutlarıyla duygu çalışmaları önemli bir yer tutmaktadır. Duyguların ölçümü ve değerlendirilmesi, vaka kavramsallaştırması ve farklı psikopatolojilerde duyguların rolü, duygu düzenleme becerileri, duygu odaklı psikoterapi ve önleme çalışmaları ve terapist-danışan ilişkisinde duygular gibi önemli konular bu boyutlar arasında yer almaktadır. Bu panelde klinik psikoloji bağlamında duyguların teorik ve pratik anlamları üzerinde durulacaktır. Temel olarak, duyguların insan yaşamında neden vazgeçilmez ve önemli bir unsur olduğu ve hangi zamanlarda işlevsel olarak kabul gören duyguların işlevselliğini yitirdiği panel konuşmacıları tarafından farklı açılardan ele alınacaktır. Duygu deneyimlerinde işlevsel olan ve olmayan arasındaki sınır, duygusal gelişim ve kişilik yapılanmasında duygular, psikoterapide mutluluk duygusunun rolü, öfke ve pasif agresyon ilişkisi konuşmacıların değineceği konu başlıklarıdır. Özetle, bu panelde, duygu bilimi ve klinik psikoloji alanı arasında köprüler kurmak hedeflenmektedir.

Anahtar Sözcükler: duygular, klinik psikoloji, psikopatoloji, psikoterapi

Türk Adalet Sisteminde Adli Psikoloji Uygulamaları: Yapılanlar ve Yapılması Gerekenler

Uzm. Psk. Belgin ÜSTÜN GÜLLÜ, *Ankara Üniversitesi*

Uzm. Psk. Melike CEYLAN, *Ankara Üniversitesi*

Uzm. Psk. İsmail Altan TÜLÜ, *Ankara Üniversitesi*

Uzm. Psk. Gökçe BAYKUZU GÜNDÜZ, *Ankara Üniversitesi*

Moderatör: Prof. Dr. Şennur TUTAREL KIŞLAK, *Ankara Üniversitesi*

Uygulamalı psikoloji içerisinde yer alan Adli Psikoloji, psikoloji bilgilerinin hukuk olaylarına uygulanması olarak tanımlanmaktadır. Suç davranışının ortaya çıkmasında, uyarıcı ve organizma etkilerini göz ardı etmeyen ve suçu, bir davranış problemi olarak değerlendiren Adli Psikoloji'nin genel amacı, suçluyu tanımak, ceza yasalarının oluşturulmasını sağlamak, yargılama hatalarını önlemek ve suçlunun ıslahını sağlamaktır. Adli Psikoloji, suç, suçlu ve mağdur üçgeninde, sosyal bilimcilerin ve yasa koyucuların bilgi, beceri ve gereçlerinin zenginleşebilmesine olanak sağlamakta ve böylece, toplumun güvenliğini koruma konusunda da alan yazına önemli katkılarda bulunmaktadır. Türkiye için çok yeni bir alan Adli Psikoloji, son yıllarda çok hızlı bir ivme kazanmış ve yurtdışında yapılan çalışmalara paralel çalışmaları da gündeme getirmeye başlamıştır. Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de suç işleyen bireylere ve suç mağdurlarına yönelik olarak, psikososyal yardım sağlama konularında, çeşitli kurumlar tarafından hizmetler verilmektedir. Son yıllarda, başta Amerika ve Avrupa olmak üzere, çeşitli ülkelerde, bireylerin yeniden suç işleme ihtimallerini ve başkalarına zarar verme risklerini en aza indirmek; mağdurların, işlenen suç(lar) nedeniyle uğradığı zararları gidermek ve toplumun vicdanını rahatlatmak üzere, tekrar suç işlemeyi önlemeye yönelik müdahale programları yürütülmektedir. Ülkemizde ise, Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde, Türk adalet sisteminde Adli Psikoloji uygulamalarına verilen önem giderek artmaktadır. Bu kapsamda, çocuk izlem merkezleri, aile mahkemeleri, çocuk mahkemeleri, ceza infaz kurumları, denetimli serbestlik şubeleri gibi adli süreci ilgilendiren birimlerde, psikologların istihdamına, her geçen gün çok daha fazla önem verilmektedir. Bu nedenle, çeşitli kurum ve kuruluşlarda çalışan psikologların, uygulamaya yönelik hizmetlerinde, kalitenin de bu oranda artırılması gerekmektedir. Adli alanlarda psikologların istihdam edilmesindeki artan eğilim sayesinde, Adli Psikoloji eğitimlerine verilen önem de giderek artmaktadır. Suç işleyen bireylere ve suç mağdurlarına verilen hizmetlerin kalitesinin artırılmasında Adli Psikoloji, Türk adalet sistemine çok fazla katkılarda bulunmaktadır. Ülkemizde, son yıllarda, çeşitli üniversitelerin lisans bölümlerinde Adli Psikoloji dersleri verilerek, bu alandaki eğitimlerin kalitesi de artırılmaya başlanmıştır. Bu panelde, Türk adalet sistemi içerisinde yer alan Adli Psikoloji uygulamalarından bahsedilerek, gelecekte yapılacak psikososyal çalışmaların nasıl bir çerçeve içerisinde yürütülmesi gerektiği ele alınacaktır. Panel, dört panelist olacak şekilde planlanmış olup, birinci panel olan “Çocuk İzlem Merkezlerinde Adli Psikolojik Uygulamalar” konulu paneli Uzm. Psk. Belgin ÜSTÜN GÜLLÜ; ikinci panel olan “Aile ve Çocuk Mahkemelerinde Adli Psikolojik Uygulamalar” konulu paneli Uzm. Psk. Melike CEYLAN; üçüncü panel olan “Ceza İnfaz Kurumlarında Adli Psikolojik Uygulamalar” konulu paneli Uzm. Psk. İsmail Altan TÜLÜ ve dördüncü panel olan “Denetimli Serbestlik Şubelerinde Adli Psikolojik Uygulamalar” konulu paneli de Uzm. Psk. Gökçe BAYKUZU GÜNDÜZ ele alacaktır.

İş Sahibi Oldum Derken:
Fazla Yetkinlik, İş Güvencesizliği ve İşyerinde Kadın Lider Olmak

Uzm. Psk. Derya KARANFİL, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Uzm. Psk. Ümran YÜCE-SELVİ, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi*

Arş. Gör. İpek METE, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Moderatör: Prof. Dr. H. Canan SÜMER, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*

Yüksek öğrenim ile birlikte asgari çeyrek asırlık eğitim ve öğretim sürecini takiben iş sahibi olabilmek bir yetişkinin en öncelikli hedefleri arasındadır. İş sahibi olabilmek için gösterilen gayretin neticesinde, birey insan yaşamındaki en büyük stres kaynakları arasında gösterilen işsizliği yendiğini düşündüğü anda iş ortamında onu bekleyen farklı sorunlar ile yüzleşebilmektedir. Hatta iş sahibi olduktan sonra karşılaşılan bu sorunlar bazen işsizliği aratır nitelikte olabilmektedir. Bu panel kapsamında, iş yaşamında karşılaşılan sorunların başlıcalarından olan fazla yetkinlik, iş güvencesizliği ve genel olarak işyerinde kadın lider olma konusuna değinilecektir.

Fazla Yetkinlik (Uzm. Psk. Derya Karanfil): Mevcut işin gerektirdiğinden fazla eğitim, deneyim ve beceriye sahip olmak olarak tanımlanan “fazlasıyla yetkin olma”, işsizlik oranlarının yüksek olduğu birçok ülkede ön plana çıkmaktadır. İş arayan adaylar, işsizliğe son vermek umuduyla fazlasıyla yetkin olacakları işlerde istihdam edilmeyi göze alabilmektedirler. Ancak, örgütler mevcut iş için fazlasıyla yetkin olacak bu grubu, “işte düşük performans gösterecekleri, daha iyi bir iş alternatifiyle birlikte işten hemen ayrılacakları ve yetkinliklerinin altında bir işin onlar için sıkıcı olacağı” inancıyla işe alım sürecinde elemeyi tercih edebilmektedir. Bu panel kapsamında, alan yazınındaki araştırmalardan yola çıkarak, “Bireyin fazlasıyla yetkin olduğu bir işte çalışması hem birey hem de örgüt için kötü bir seçenek midir?” sorusuna cevap aranacak ve bu durumun iş davranışlarına ve işe yönelik tutumlara olası etkisi ile bu etkinin gücünü azaltacak koruyucu faktörler sunulacaktır.

Algılanan İş Güvencesizliği (Uzm. Psk. Ümran Yüce-Selvi): İş güvencesizliği iş yaşamındaki en önemli stres kaynaklarından birisi olarak değerlendirilmekte ve işin gelecekteki devamlılığı ile ilgili duyulan endişe olarak tanımlanmaktadır. Bulgular iş güvencesizliğinin çalışanların sağlığını, işe ve örgüte yönelik tutumlarını ve çalıştıkları kurumları ile olan ilişkilerini olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir. Esasında işsiz kalma korkusu yaşayan çalışanlar, işsizlerin yaşadığına benzer sosyal ve psikolojik sorunlar yaşamaktadır. Ancak işsizlik ile karşılaştırıldığında iş güvencesizliği ve etkileri daha az araştırılan bir konu olmuştur. Oysa bugün yarın işsiz kalınabileceği endişesi, gelecek ile ilgili uzun süreli belirsizlik ve tehdit içermesi bakımından işsizliğe kıyasla daha olumsuz sonuçlar doğurma riski taşımaktadır. Bu sunum kapsamında, ilgili alan yazınındaki araştırmalar ve bulgular ışığında, algılanan iş güvencesizliğinin çalışanlar üzerindeki olumsuz etkileri anlatılacak ve hangi çalışanların hangi durumlarda iş güvencesizliğinden ne şekilde etkilendiğine değinilecektir.

İşyerinde Kadın Olmak (Arş. Gör. İpek Mete): Kadın liderlere karşı olumsuz ön yargılar dünyada bilinen bir sorun olsa da Türk kültürünün kadın ve erkekler için keskin biçimde ayrılmış cinsiyet rollerini benimseyen ataerkil doğası nedeniyle Türkiye’de bu ön yargılar belki de daha da güçlü biçimde kendini göstermektedir. Yönetimde cinsiyet ayrımcılığının en bilinen şekli,

başarıları ve niteliklerinden bağımsız olarak kadınların üst düzey yönetici pozisyonlarına gelmelerine engel olan, görünmez ama aynı zamanda kırılması çok zor olan cam tavadır. Üst düzey yönetime yükselebilen kadınların genellikle riskli durumlarda bu pozisyonlara getirilmesi ise cam uçurum olarak adlandırılır. Bu durumlarda şirketin başarısızlığı genellikle kadın yöneticiye atfedilmekte ve kadın liderlere karşı olumsuz ön yargılar daha da derinleştirmektedir. Bu sunumda, kadınların iş yerinde yöneticilik pozisyonlarına yükselmekte ve yükseldikten sonra karşılaştıkları zorluklar ele alınacak, toplumsal cinsiyet ve liderlik konusundaki kuramsal yaklaşımlara ve ilgili literatürdeki bulguların bir derlemesine yer verilecektir.

Geştalt Terapi Yaklaşımında Direnç ve Beden Dili Kavramları

Uzm. Psk. Bilge KOL, *Boylam Psikiyatri Hastanesi*

Uzm. Psk. Bilgen IŞIK KARAŞAHİN, *TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi*

Geştalt terapi yaklaşımında beden dili kavramı Perls Reich'in çalışmalarından etkilenmiştir. Geştalt terapi yaklaşımının Reich'tan etkilendiği en önemli kısım, ruh sağlığının sağaltımı için dikkatin bedene verilmesidir. Kişinin o anda bedeninde neler olduğu, iç dünyasında olan şey dışarıdan görülebilen davranışına nasıl yansıdığına dikkat çekmiş ve kişinin buna dikkat etmesine odaklanmıştır. Dolayısıyla bedeni duyumsamak psikolojik farkındalığa giden yolu oluşturur (Korb ve ark. 1989, 86). Geştalt terapi yaklaşımı Reich'in beden zırhı kavramından etkilenmiştir. Buna göre, kişinin duygusal tepkilerini beden duruşuna yansıttığı düşünülür. Özellikle kabul edilemeyen duygular bedende hapsedilmeye çalışılır ve bunun sonucunda kas grupları gerginleşerek veya sıkılaşıp kişinin belli bir beden duruşuna sahip olmasına sebep olur (Korb ve ark. 1989, 86). Kişinin farkında olmadıkları, kabul etmediği duyguları ve gerginlikler bedende sıkıştığında kişide psikosomatik şikayetler başlar. Baş ağrısı, ülser, sırt ağrısı, astım atakları gibi rahatsızlıklar, bu gerginliklerin bir yol bulup kişiye kendini belli etme çabasıdır (Mackewn 1997, 162). Simkin (1974, 3) danışanın sergilediği fiziksel semptomları doğruluk düğmeleri diye adlandırmıştır. Kişi özellikle ikilemde kaldığında, konuşmak istemediğinde, farkına varmak istemediği duygu yaşadığında bunu sözel olarak ifade etmekten kaçınabilir ancak beden dili mutlaka kişinin iç dünyasında neler olduğuna dair gerçek sinyali dışarı çıkartacaktır. Perls (1969, 229) bedenin duruşunu ve bedensel deneyimini kişiye özgü olarak değerlendirir. Bedensel hareketlerin, beden yapısının ve fiziksel belirtilerin anlamı kişiye özeldir. Kişinin bedeninin söylediklerini en iyi kişinin kendisi bilir (Clarkson 1991, 21). Reich'e (1949) göre zırhın ortadan kaldırılması gerekir (aktaran Clarkson 1991, 11). Ancak bu kişide sadece direnç yaratır. Geştalt yaklaşımında ayrıca bedeni rahatlatmak için rahatlatma egzersizlerini veya beden duruşu çalışmaları eleştirilir (Kepner 1987, 214). Çünkü bu çalışmalar kişinin duygu dünyasını yok sayan, kas gerginliğinin duygusal anlamını görmezden gelen bir yaklaşımdır. Bedeni kontrol ederek ruh sağlığını düzeltmeye çalışmak, bütünleştirmekten ziyade beden ve akli ayırma anlamına gelir. Bu doğrultuda, Geştalt yaklaşımında, terapotik ortamda bedenin önemi ve diğer kuramlardan nasıl farklılaştığı aktarılacaktır. Geştalt yaklaşımında direnç, önce kişi için anlamının araştırılması ve anlaşılması gereken bir kavramdır. Kas gerginliği kişinin bir parçasıdır ancak farkında olmadığı ve kabullenmediği bir parçasıdır (Kepner 1987, 15). Dolayısıyla direnci yok etmek, atmak kişiyi azaltmak olur. Kişinin direncini yok etmeye çalışmak, kişiyi hazır olmadan silahlarından dünyaya karşı kalkanlarından etmek olur ve bu onu savunmasız bırakır (Perls ve ark. 1951, 286). Perls ve arkadaşları (1951, 283) direnci, kişinin sağlıklı ve sağduyulu benliğine karşı olan ve nevrotik bir yaşam sürdüren her türlü içsel etken olarak tanımlar. Direnci olan danışan seansları kaçırmaz. Beden duruşu, enerji düzeyi ve sürekli şikâyet eden tavrı ile direndiğini belli eder. Danışan aslında değişmek istiyor olabilir. Ancak içsel çatışmalar farkındalık alanının dışında olduğundan danışan direndiğini kabul etmeyebilir. Bir taraftan danışanın kendi direncini kabullenmesi zordur çünkü kişi kendini, kendi yaptıklarından ötürü kendini engellediğini fark etmesi ona acı verir (Perls ve ark. 1951, 70). Diyalektik olarak direnç ve destek kavramları aynı boyutun iki ucunda yer alır. Destek kişi için ne kadar yararlı ise dirençte bir zamanlar kişinin hayatını destekleyen bir kavramdır (Perls ve ark. 1951, 45). Çünkü

şu an gösterilen her türlü direnç, kişiye zor durumlarda yardım sağlamakta ve çevreden gelen tehditlere karşı kendini korumasına yardımcı olmaktadır. Perls ve arkadaşları (1951, 45) direnen taraf için terapi sürecinde önemli bir yardımcıya dönüşeceğini ifade etmiştir.

Anahtar Sözcükler: beden dili, direnç, gestalt terapi yaklaşımı

**Gruplararası İlişkilerde İdeolojiler, Kimlikler ve Duygular:
Türkiye’den Farklı Yaklaşımlar**

Dr. Öğr. Üyesi Banu CİNGÖZ-ULU, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*

Dr. Öğr. Üyesi Nevin SOLAK, *TED Üniversitesi*

Uzm. Psk. Gülden SAYILAN, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Uzm. Psk. Merve FİDAN, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*

Uzm. Psk. Demet İSLAMBAY, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*

Bu panel, politik psikoloji alanında Türkiye’de yapılmakta olan çalışmalardan bir yelpaze sunma gayesindedir. Bu çalışmalar, yöntemsel anlamda azami çeşitlilik göstermekte, pratik doğurgular taşımakta ve hem Türkiye, hem de dünyadaki güncel siyasi konularla doğrudan ilişkilendirilecek niteliktedir. Bu amaca yönelik olarak sunulacak ilk çalışmada, *askerlik* olgusunun günümüz Türkiye’sinde nasıl temsil edildiğini ve militarizm, milliyetçilik ve hegemonik erkeklik ideolojilerinin bu temsiller ile ilişkisini anlamayı amaçlayan bir çalışma sunulacaktır. Niteliksel araştırma deseniyle gerçekleştirilmiş olan bu çalışmanın ardından, paneldeki ikinci sunum *vicdani ret* üzerine odaklanacaktır. Verileri korelatif bir desenle elde edilen bu çalışmanın bulgularında da yine, vicdani redde yönelik tutumlarda, erkeklik ideolojisi ile sosyal baskınlık yöneliminin etkileri gösterilecektir. Askerlik ve vicdani redde Türkiye bakışını betimleyen bu iki çalışmanın ardından ise *kolektif yas* kavramına, bunun bireysel yastan ne şekilde farklılaştığına, kolektif kimlik açısından olası sonuçlarına ve grup içi dayanışmaya dair olgusal sonuçlarına değinecek olan üçüncü sunumda ise, önceki ikisinin yaklaşımından farklı, daha kuramsal bir yaklaşım izlenmektedir. Bu kavramsal ve yöntemsel çeşitliliği tamamlayan son sunum ise, gruplararası ilişkilerde dış grubun hayal kırıklığı ifadesinin, *kolektif suçluluk* hissedilmesine ve bu yolla kolektif eylem eğilimine olan etkisini deneysel yöntem ile inceleyen çalışmalara değinecektir. Araştırmaların bir arada işaret ettikleri genel tablo ise, politik psikoloji konusunda gerek yöntemsel gerek kavramsal olarak çalışılabilecek çok geniş bir yelpazenin varlığı ve Türkiye’ninki gibi dinamik bir gündemin (ve ortamın) aslında politik psikologların önünde hem bir fırsat, hem de bir zorluk olarak çıkabildiği gerçeğidir.

Anahtar Sözcükler: politik psikoloji, gruplararası ilişkiler, ideoloji, kimlik, duygular

SÖZLÜ BİLDİRİLER

Afet Bağlamında Ölümlülük Uyarımı ve Sistem Tehdidi

Dr. Öğr. Üyesi Canay DOĞULU, *Başkent Üniversitesi*
Prof. Dr. Nuray SAKALLI UĞURLU, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*

Kuramsal olarak dehşet yönetimi (Greenberg, Pyszczynski ve Solomon, 1986) ve sistemi meşrulaştırma (Jost, Banaji ve Nosek, 2004) süreçleri ve ikisi arasındaki motivasyonel dinamikler, özellikle afetler bağlamında son yıllarda dikkat çeken çalışma konularından olmuştur (örn., Anson, Pyszczynski, Solomon ve Greenberg, 2009; Hart, 2014; Blodorn, O'Brien, Cheryan ve Vick, 2016; Landau ve ark., 2004). Mevcut yazında ilgili kuramsal arka plan temelinde yapılan görgül çalışmalarda yöntemsel keşif katkıları ise konunun daha iyi anlaşılmasında oldukça önemli görünmektedir. Bu çalışmada, söz konusu yazına yöntemsel keşif katkısı yapmak amacıyla, dehşet yönetimi süreçlerini aktive eden ölümlülük uyarımı ile sistemi meşrulaştırma motivasyonunu aktive eden sistem tehdidi manipülasyonlarının, geliştirilen “afet” koşullarında klasik deneysel koşullarında (ölüm hatırlatma ve ülkeye dair genel sistem tehdidi, sırasıyla) olduğu gibi aynı etkileri yaratıp yaratmayacağı araştırılmıştır. Yazarın doktora tezi kapsamında yürüttüğü deneysel bir araştırmanın (Doğulu, 2017) verisine dayanan bu çalışmada, ölümlülük uyarımı ve sistem tehdidi manipülasyonlarının etkililiğini değerlendirmek için yapılan tek yönlü varyans analizlerine odaklanılmıştır. Araştırmaya, uygun örnekleme yöntemiyle belirlenmiş 308 kişi internet üzerinden katılmıştır. Elde edilen bulgular, depremi hatırlatmanın ölümlülük uyarımı işlevi görmediğini (deprem ile kontrol koşulundaki katılımcılar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır); sistem tehdidi koşullarının ise ülke (genel sistem koşulu), afet risk yönetimi (afetle ilgili sistem koşulu) ve sonbahar modası (kontrol koşulu) konularında yapılan sistem değerlendirmelerinin hiçbirinde anlamlı olarak farklılaşmadığını göstermiştir. Çalışma bulguları, dehşet yönetimi ve sistemi meşrulaştırma süreçlerinin afetler bağlamında araştırılmasıyla yapılan yöntemsel ve kuramsal keşiflerin pratik çıkarımları bakımından önemli olduğuna işaret etmektedir.

Anahtar Sözcükler: dehşet yönetimi, sistemi meşrulaştırma, afet, ölümlülük uyarımı, sistem tehdidi

Türkiye'ye Göç Eden Irak Türkmenlerinin Yaşadıkları Uyum Süreçleri Üzerine Bir Çalışma: Ankara Örneği

Ahmet YILDIRIM, *MEB Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü*
Ahmet TEMEL, *Gümüşhane Üniversitesi*

Ülkelerin nüfuslarına bakıldığında uluslararası göçlerin nüfus içerisinde önemli bir orana sahip olduğu görülmektedir. Uluslararası göç; günümüzde yaşanan savaş, terör, ülkelerin siyasi ve ekonomik durumu gibi nedenlerle daha yaygın hale gelmiştir. Bu nedenler çerçevesinde kendi ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan bireylerin göç etmiş oldukları ülkelerde bazı psiko-sosyal uyum süreçleri yaşadıkları gözlenmektedir. Türkiye'de uluslararası göç ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, çalışmaların genellikle Suriye'den gelen göçmenler üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Yapılan bu çalışmada Türkiye'ye göç eden Irak Türkmenlerinin yaşadıkları psiko-sosyal uyum süreçlerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu kapsamda Ankara'da yaşayan yetişkin (18 yaş ve üzeri) Irak Türkmen göçmenleri ile yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılarak görüşme yapılacaktır. Çalışma kapsamında toplanan veriler, betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleri ile çözümlenerek temalara ulaşılabacaktır.

Anahtar Sözcükler: göç, göçmen, uyum, Irak Türkmenleri

Tarihsel Süreçte Toplumsal Cinsiyete Psikolojik ve Sosyolojik Bakış

Fatma Nur ÖZDEMİR, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Firuze Ebrar MULLAOĞLU, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Dünya üzerinde yaşayan binlerce canlıdan biri olan insan için yapılan ayırımın temeli cinsiyet; kendi içerisinde ikiye ayrılarak biyolojik cinsiyet ve toplumsal cinsiyet olarak adlandırılmaktadır. Cinsiyetin her iki ayırımına da bakış zamandan zamana, toplumdan topluma ve hatta algıdan algıya değişmektedir. Cinsiyet manasına verilen ayırım biyolojik temelde bile çok da uzak olmayan zamanlarda yer bulurken, toplumsal manada değişimler her zamanda kendini farklı şekillerde göstermiştir. Tüm bu anlam karmaşasına mana vermek adına yapılan psikolojik ve sosyolojik çalışmalar bütünü, karmaşanın toplumda algı kaynaklı olduğunu gösterir. Temelde olan biyolojik ve sonucu olan bazı psikolojik farklılıklar haricinde aslında farklılaşma olmadığını ortaya koymaktadır. Tarihsel süreç içerisinde sosyolojik ve psikolojik perspektifle cinsiyet ve rollerine bakıldığında ise, durum her dönem ve toplum içerisinde farklılaşması ile kendini göstermektedir. Temelde rol dağılımı yapılmışsa da kadın toplumda kimi zaman bir vatandaş sayılmamış, kimi zamansa erkekten ayrılan belirgin bir yönü bulunmamıştır. Ayırım uzun süre kendini asiller ve köleler ile gösterirken, sanayi devrimi ile dengeler değişmiştir. Sanayi devrimiyle başlayan süreç içerisinde kadına ve erkeğe daha yoğun ve keskin hatlar ile çizilen roller, modern zamandaki toplumsal cinsiyet rollerini oluşturmuştur. Bu çalışma kapsamında cinsiyet ve ona biçilen roller tarihsel süreçler içerisinde sosyolojik ve psikolojik manada hem bütünsel hem de ayrı ayrı çalışmalar ile değerlendirilip sunulacaktır. Bu amaç kapsamında psikoloji alanındaki meta analizler incelenmiş olup, tarihsel ve sosyolojik çalışmalar derlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: toplumsal cinsiyet, cinsiyet rolleri, çağdaş toplum, ilkel toplum, cinsiyet farkı

Sosyal Baskınlık Yöneliminin Eşcinsellik-Karşıtı Tutumlar Üzerindeki Etkisi

Dr. Öğr. Üyesi İrem METİN-ORTA, *Atılım Üniversitesi*

Heteroseksüellik dışında farklı cinsel yönelime sahip olan kişiler geçmişten beri önyargı ve ayrımcılıkla karşı karşıya kalmaktadır. Araştırmacılar bu kişilere karşı sergilenen olumsuz duygu, tutum ve davranışları homofobi olarak isimlendirmiş (Budak, 2003) ve bununla ilişkili olabilecek sosyal psikolojik değişkenleri belirleyebilmek amacıyla çeşitli çalışmalar yapmışlardır. Özellikle, Türk örnekleme üzerinde yapılan homofobi çalışmaların sayısı son yıllarda belirgin bir artış göstermiştir. Bu çalışmanın amacı, sosyal baskınlık yönelimi ve homofobi arasındaki ilişkiyi Türkiye örnekleminde incelemektir. Sosyal baskınlık yönelimi, bir kişinin ait olduğu grubun baskın olmasına ve gruplar arası eşitsizliğe ilişkin arzusunun ne düzeyde olduğunu gösterir (Sidanius ve Pratto, 1993). Geçmiş çalışmalar, sosyal baskınlık yönelimi güçlü olan bireylerin eşcinsellere yönelik daha olumsuz tutumlara sahip olduğunu göstermektedir (örn., Whitley ve Lee, 2000). Benzer şekilde, bu çalışmanın denencesi, sosyal baskınlık yönelimi ve homofobi arasında olumlu bir ilişki olacağı yönündedir. Araştırmaya katılan 250 öğrenci, Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği (Pratto, Sidanius, Stallworth ve Malle, 1994) ve Eşcinsellere İlişkin Tutumlar Ölçeğini (Hudson ve Ricketts, 1980) gönüllü olarak doldurmuştur. Cinsiyet farklarını incelemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçları, erkek katılımcıların kadınlara göre daha güçlü sosyal baskınlık yönelimine ve eşcinsellere yönelik daha olumsuz tutumlara sahip olduğunu göstermektedir. Korelasyon analizi, bireyin gruplar arası eşitsizliği arzulayan yöneliminin artmasıyla, homofobik tutumların da arttığını ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, regresyon analizi sonuçları sosyal baskınlık yöneliminin homofobik tutumları anlamlı ve pozitif düzeyde yordadığını göstermektedir. Bu çalışma, sosyal baskınlık yöneliminin eşcinsellik-karşıtı tutumlarla ilişkili önemli bir bireysel özellik olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu anlamda, eşcinsellerin karşılaştığı önyargı ve ayrımcı davranışların altında yatan etmenleri ortaya çıkarmaya yönelik yapılacak çalışmalara ışık tutmaktadır.

Anahtar Sözcükler: cinsel yönelim, eşcinsel, eşcinsellik, homofobi, sosyal baskınlık yönelimi

İleri Yetişkinlik Döneminde Depresyon

Bilge MISIRLIOĞLU, *Bülent Ecevit Üniversitesi*
Dr. Öğr. Üyesi Öznur ÖNCÜL, *Bülent Ecevit Üniversitesi*

Bu çalışmanın amacı, ileri yetişkinlik döneminde en sık rastlanan ruhsal rahatsızlıklarından biri olan depresyonun bu yaş dönemindeki bireylerde görülme sıklığını, risk faktörlerini ve baş etme yöntemlerini betimlemek amacıyla bir literatür derlemesi yapmaktır. Yaşlılarda görülen depresyon düzeyi evde ailesi/eşi ile yaşayanlar, huzurevinde yaşayanlar ve yalnız kalanlar için ayrı ayrı ele alınmıştır. Öncelikli olarak huzurevinde kalan yaşlılar olmak üzere bu yaş aralığındaki herkes için sosyal desteğin ne kadar önemli olduğu tartışılacaktır. Araştırmalardan elde edilen bulgular doğrultusunda cinsiyet, medeni hal, eğitim durumu, herhangi bir kronik hastalığın varlığı ve yaşanan ortamdaki memnuniyet ile depresyon düzeyi arasındaki ilişkiler ele alınacaktır. Hayatının genelinde moral düzeyi yüksek olanların ve olmayanların depresyon ile baş etme yöntemleri karşılaştırmalı olarak tartışılacaktır. Ayrıca, emeklilik, dul kalma, ev yaşamında değişiklik ya da ekonomik sorunların depresyon ihtimalini arttırdığı ve moral seviyesini düşürdüğü üzerinde durulacaktır. Dini inancının olup olmaması, sosyal destek alıp almaması ve çocuklukta sağlıklı bir bağlanma gerçekleştirip gerçekleştirilememesi üzerinden yaşlı bireylerin depresyon ile nasıl başa çıktığı arasındaki ilişki açıklanmaya çalışılacaktır. Buna ek olarak, beslenme davranışı, obezite ve depresyon arasındaki ilişki tartışılacaktır. Son olarak, depresyonun erken tanısının önemi ve tedavi edilmemesi durumunda hastanın işlevselliğini ne derece etkilediğinden, hatta birçok kişiyi intihara kadar sürüklediğinden bahsedilecektir. Genel olarak ileri yaşlardaki bireylerde depresyonu yordayan faktörler, baş etme yöntemleri ile birlikte tartışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: depresyon, yaşlılık, emeklilik, huzurevi

İnfertilite Tedavisinde Psikolojik Süreçler ve Müdahaleler

Dr. Ece BEKAROĞLU, *Gazi Üniversitesi*

Dünya genelinde çocuk sahibi olmak isteyen çiftlerin %8-12'si çeşitli sebeplerle infertilite (kısırlık) tanısı almaktadır (Population Council, 2004). Bu çiftlerin %10-12'sinin yaşadığı probleme ilişkin fizyolojik bir açıklama bulunamamakta (Freidman, 1989), tanı çoğu zaman psikolojik sebeplere atfedilmektedir. Çiftin tanıyı duyduğunda verdiği psikolojik tepkilerin yas süreci ile benzerlik taşıdığı, ayrıca kadınlar ve erkeklerin tanı ile farklı baş etme stratejileri kullanarak çözüm aradıkları bildirilmektedir. Tedaviye kadının hazır olmasının, tarihsel zamanlamanın, yaşanan zorlu duygu ve düşüncelerle sağlıklı baş edebilmenin, destekleyici bir sosyal çevreye sahip olmanın, güven duyulan bir tedavi ekibiyle çalışmanın, stresli durumlar ve yaşamsal değişikliklerden uzak durmanın, stres ile baş edebilme becerisinin, eşler arasındaki sağlıklı iletişimin ve yanlış bilgi kaynaklarından bilgi edinmekten uzak durmanın tedavi sürecine olumlu etkileri olduğu belirtilmektedir. Klinik psikologun çiftleri psikolojik olarak tedavi sürecine hazırlamasının ve tedavi sırasında psikolojik destek vermesinin belirtilen olumlu etkileri elde etmede yadsınamaz bir rolü vardır. Bu sunumda infertiliteye sebep olabilecek psikolojik süreçler, tanı alındığında verilen psikolojik tepkiler, tedavi öncesi ve tedavi sürecinde yapılabilecek psikolojik müdahaleler, çiftin iletişim süreçlerini iyileştirmek için uygulanabilecek yöntemler ile ilgili bilgi verilmesi hedeflenmektedir.

Anahtar Sözcükler: infertilite, baş etme becerileri, psikolojik süreçler, psikolojik müdahale

Gebelerde Stresli Yaşam Olayları ile Depresyon Belirtileri Arasındaki İlişki: Bilişsel Duygu Düzenleme Stratejilerinin Aracı Rolü

Esra ALTIN, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Doç. Dr. Özden YALÇINKAYA ALKAR, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Bu çalışmanın amacı, gebelerde stresli yaşam olayları, depresyon ve bilişsel duygu düzenleme stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışma, Ağustos 2017-Şubat 2018 tarihleri arasında Ankara Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Kliniği'ne başvuran toplam 249 gönüllü gebe kadın ile yürütülmüştür. Araştırmada katılımcılardan sosyo demografik bilgilere ek olarak, gebelikle ilgili bilgiler oluşturulan form aracılığı ile öğrenilmiş ve katılımcılar Edinburgh Doğum Sonrası Depresyon Ölçeği, Bilişsel Duygu Düzenleme Anketi Kısa Formu, Gebelik Boyunca Meydana Gelen Yaşam Olayları Listesi'ni doldurmuşlardır. Araştırmada bulgular incelenirken SPSS 22.0 paket programı kullanılmıştır. Araştırmanın temel hipotezlerini test etmek için çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Bulgular, gebelerde stresli yaşam olayları, depresyon belirtileri ile bilişsel duygu düzenleme stratejileri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Stresli yaşam olaylarının depresyon belirtileriyle ilişkisinde duygu düzenleme stratejilerinden kendini suçlama stratejisinin aracı rolü olduğu görülmüştür. Maruz kalınan stresli yaşam olayı miktarı arttıkça depresyon semptomları artmakta, aynı zamanda kendini suçlama stratejisiyle depresyon semptomları pozitif yönde anlamlı ilişki göstermekte ve stresli yaşam olayları ile kendini suçlama değişkenleri de pozitif yönde anlamlı ilişki göstermektedir. Bu sonuçların gebelikte birçok soruna yol açan depresyonun ilaçsız tedavisi ve erken tanısı açısından önemli olduğu düşünülmüştür.

Anahtar Sözcükler: stresli yaşam olayları, gebelik, bilişsel duygu düzenleme, psikolojik iyilik, depresyon

Bekâr Danışmanlığı

Doç. Dr. Kâmile Bahar AYDIN, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Bekâr Danışmanlığı (BD); son ergenlik, genç yetişkinlik, orta yaş ve ileri yaştaki yetişkin bekâr danışanların; evlilik, aile ve bekâr hayatına bilinçli ve planlı olarak hazırlanmalarına, içinde bulundukları gelişim döneminde sağlıklı ve doyum verici bir yaşam stili geliştirmelerine, bireysel, evrensel ve gelişimsel ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için özgüven ve beceriler kazanmalarına, sahip oldukları medeni statüden doğrudan ve dolaylı olarak ortaya çıkan tüm streslerle etkin yöntemler kullanarak başa çıkmalarına yardımcı olan danışmanlık alanı (Aydın, 2017) olarak tanımlanmaktadır. “Bekâr” kelimesi, 18 yaş ve üstündeki hiç evlenmemiş, boşanmış ve dul bireyleri tanımlamaktadır. BD’nin hedef kitlesi; insanların evlenmeden önce bekâr olmalarından ve çoğunlukla yaşlılık döneminde eşlerini kaybettiklerinde tekrar bekâr statüsüne dönmelerinden dolayı oldukça geniştir. Eğitime verilen öneme ve boşanma oranlarındaki artışa bağlı olarak da bekâr nüfusunda sürekli bir artış gözlemlenmektedir. Bununla birlikte; farklı yetişkinlik dönemlerindeki engelliler, süregen hastalığı olanlar, işsizler, anne ve/veya babası olmayan gençler, tek ebeveynli aileler, üstün nitelikli bekâr kadınlar, tek cinsiyetli ailede yetişen gençler, madde bağımlısı yalnız insanlar, gaziler, şehit eşleri ve çocukları, savaş travmalı göçmenler, uluslararası yalnız insanlar ve eşcinseller gibi dezavantajlı bekâr bireyler BD’nin (öncelikli) hedef kitleleri arasında yer almaktadır. Tüm bunlar göz önüne alındığında BD; hem hedef kitlenin sürekli olarak genişliyor olmasından hem de dezavantajlı kitlelerdeki bireylerin içinde bulundukları koşullar nedeniyle farklı düzeylerde ve şekillerde acil destek ihtiyacı içinde olabilmelerinden dolayı büyük önem taşımaktadır. Türkiye koşullarında BD yardımını gerektiren, *bireysel* (karşı cinsle ilişki sorunları, eş seçiminde gerçekçi olmayan beklentiler gibi), *kültürel* (Türkiye’nin toplulukçu kültürel yapısı, toplumsal baskı gibi), *küresel ve/veya evrensel* (kentleşmenin yaygınlaşması, ilişkilerin azalması, yalnızlık, kapitalizm, insanın doğası gibi.), *sosyo-ekonomik* (işsizlik, işten atılma, işten atılma korkusu, boşanmalar gibi), *güvenlik* (terör eylemleri, savaşlar, büyük göçler, hukukun etkinliğinin azalması gibi) geniş bir nedenler yelpazesi vardır. Elbette ki tüm bunlar, sık yaşanan travmaların yanı sıra, gündelik stresleri de artırarak bireysel ve toplumsal düzeylerde telafisi imkânsız bozulmalara ve kayıplara yol açmaktadır. Bu tür vahim koşullarda, “aile” gibi en önemli sosyal destek kaynakları kısıtlı veya hiç olmayan insanlar en büyük risk altındadırlar. Bu çalışmada, Türkiye koşullarında yeni bir kavram olan Bekâr Danışmanlığı tanıtılacaktır.

Anahtar Sözcükler: bekâr danışmanlığı, bekârlık

Bilgisayarlaştırılmış Bilişsel Davranışçı Terapinin Kullanımı, Etkililiği ve Kabul Edilebilirliği

Battal Göktürk GÖK, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*
Doç Dr. Özden YALÇINKAYA ALKAR, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Günümüzde birçok psikolojik bozukluk tedavi edilmemiş olarak kalmaktadır. Bu durum terapist sayısındaki yetersizliklerden veya uzun bekleme sıralarından kaynaklanabilmektedir. Bu tarz sorunların çözümüne alternatif ya da destek amaçlı olarak bilgisayarlaştırılmış bilişsel davranışçı terapi (BBDT), giderek artan ilgi ve deneysel bulguların desteğiyle alternatifler arasındaki en iyi seçeneklerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma, BBDT'nin etkililiği ve kabul edilebilirliği açısından mevcut literatürün bulgulara dayalı bir incelemesini sunmaktadır. Bu kapsamda öncelikle, BBDT'nin temelini almış olduğu BDT'nin yapısı incelenmiştir. Sonrasında depresyon ve anksiyete başta olmak üzere etkili olduğu bozukluklar deneysel bulgularla ele alınmıştır. Daha sonrasında ise, BBDT'nin yapısı, önemi, kullanımı, etkililiği ve kabul edilebilirliği dahilinde mevcut literatürdeki çalışmalar incelenmiştir. Yapılan incelemenin sonucunda, BBDT'nin özellikle depresyon başta olmak üzere çeşitli bozukluklarda kullanımına, etkililiğine ve kabul edilebilirliğine dair deneysel bulgulara ulaşılmıştır. Diğer bir taraftan programın madde bağımlılığı için uygulanabilirliği tartışılmıştır. Ayrıca programın olumlu ve olumsuz yönleri tartışılmış, gelecek çalışmalar için mevcut literatürün ışığında önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: bilgisayarlaştırılmış bilişsel davranışçı terapi, bilişsel davranışçı terapi, anksiyete, depresyon, madde bağımlılığı

Online Psikolojik Değerlendirme ve Terapi: Etik Meseleler

Yasemin BOZDAĞ, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Doç. Dr. Özden YALÇINKAYA ALKAR, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Günümüzde hemen hemen her alanda kendini gösteren internetin yakın bir geçmişi olmasına rağmen insanlar bu ağ sisteminden kopamaz bir hale gelmiştir. Bu düzeyde benimsenen internet ve iletişim teknolojisi, dönüşüm sürecine girerek etkilerini kısa bir sürede ruh sağlığı sektöründe de göstermiştir. Bu durumun en büyük yansıması internet üzerinde verilmeye başlanan online psikolojik değerlendirme ve terapilerdir. Bu hizmet birçok kişiye cazip gelmiş ve hızla yayılmıştır. Gerek dünya gerekse ülkemiz çapında yapılan araştırmalar online terapi yönteminin azımsanamayacak boyutlara ulaştığını kanıtlamaktadır. Yöntem kapsamında sohbet, e-posta, videokonferans, sanal gerçeklik ve avatar psikoterapisi gibi başlıca terapi çeşitleri uygulanabilmektedir. Bununla birlikte literatürde terapinin aktif ve pasif müdahaleler şeklinde eş zamanlı olup olmaması da farklı bir şekilde değerlendirilmiştir. Bu çalışmanın amacı, online psikolojik değerlendirme ve terapi yöntemini tanıtarak genel bir profil sunmaktır. Bunun için yöntem yüz yüze psikolojik değerlendirme ve terapiyle karşılaştırılarak olumlu ve olumsuz özelliklerinden bahsedilecektir. Çalışmanın bir diğer amacı ise bu bağlamda karşımıza çıkması muhtemel bazı etik meselelerin kavramsallaştırılması için genel bir çerçeve oluşturmaktır. Gizlilik, yetkinlik, danışanlara zarar vermeme, bilgilendirilmiş onam, profesyonel sorumluluk ve danışanlara verilen zararın tazmini gibi söz konusu etik meseleler bunların başlıcaları olarak ele alınmıştır. Nitekim hem danışanlar hem de klinisyenler için oldukça yetersiz düzeyde olan etik kod, ilke ve sorumlulukların tanımlanmasını barındıran bu hizmet ciddiye alınması gereken önemli bir konudur. Dolayısıyla son olarak da yöntemi kullanacak uzmanlara sistemi denetleyecek yapıların oluşturulması ve gelecekte ne tür çalışmalar yapılabileceği konusunda birtakım öneriler sıralanacaktır.

Anahtar Sözcükler: psikolojik değerlendirme, online terapi, internet tabanlı terapi, e- terapi, etik

Bekâr Danışmanlığı Perspektifinden Farklı Medeni Statüler için Önerilen Özerk-İlişkisel Benlik ve Roller

Kâmile Bahar AYDIN, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Cemile AKDAĞ ÇEBİ, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Çiğdem Kağıtçıbaşı, Aile Değişimi Kuramı çerçevesinde Özerk-İlişkisel Benlik Modelini ortaya koydu. Kağıtçıbaşı'na göre, dört farklı benlik modelinden söz edilebilir. Özerk benlik, Amerika Birleşik Devletleri gibi bireyci kültürün egemen olduğu kültürlerde gelişmekte ve ilişki ihtiyacını yeterince karşılayamamaktadır. İlişkisel benlik ise, Türkiye gibi toplulukçu kültürün egemen olduğu kültürlerde gelişmekte olup, özerklik ihtiyacını yeterince karşılayamamaktadır. Özerklik ve ilişkisellik insanın doğal ihtiyaçları olduğundan, sadece ilişkisellik ve sadece özerklik değerlerine dayalı benlik modellerinde dengesizlik veya uyumsuzluk söz konusudur. Bağımlı-ayrık benlik ise, ilişki ve özerklik ihtiyaçlarının her ikisini de karşılayamadığından patolojiktir. Özerk-ilişkisel benlik modeli ise, özerklik ve ilişkisellik ihtiyaçlarının her ikisi de karşılanabildiğinden sağlıklı bir benlik modelidir. Özerk-İlişkisel Bekâr Danışmanlığı Modeli (ÖİBDM); bekâr bireylere özerk-ilişkisel benlik, roller, davranış tarzları ve yaşam stilleri kazandırmayı hedefleyen bekâr danışmanlığı modelidir (Aydın, 2017). Bekâr danışmanlığının iki temel amacından biri, bireyi bekâr yaşamına hazırlamak, diğeri ise evlilik ve aile yaşamına hazırlamaktır. Bekâr yaşamının en önemli dezavantajı sosyal destek kaynaklarının yetersizliğidir. Bu yetersizlik, ilişki yokluğunu ve yalnızlığı da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle “özerklik”, bekâr insanın güçlü bir “birey” konumuna gelmesini ve yaşamla tek başına mücadele edebilme potansiyelini yükseltebilir. Aksi takdirde, hem bekâr olup hem de bağımlı bir kişiliğe sahip olmak (Türkiye’de en yaygın olanı) yaşamı büyük oranda zorlaştıracaktır. Bekâr bireyler için, devlet eliyle oluşturulabilecek sosyal destek ağları (gelişim, etkileşim ve yardım grupları) ise onların ilişki kurma ve gerektiğinde sosyal destek alma ihtiyaçlarını karşılayabilir. Eşlerin ve ebeveynlerin de özerk-ilişkisel benlik geliştirmeleri ve bu temelde roller sergilemeleri aile kurumunun daha güçlü, sağlıklı ve mutlu bir şekilde devamını sağlayabilir. Böyle bir evlilik ve aile modelinde, hem bireysel amaçlar hem de ailenin ortak amaçları gerçekleştirilebilir. Türk kültüründe çocuklarıyla çoğunlukla bağımlı ilişkiler kuran ebeveynler, onların özerklik ihtiyaçlarının karşılanmasına da imkân tanıdıklarında, çocuklarının özerk-ilişkisel benlik geliştirmelerini kolaylaştırabilirler. Bununla birlikte çağın gerektirdiği insan modelini yetiştirmede daha etkin olabilirler. Bu çalışmada, ÖİBD Modeli açısından, farklı medeni statüler için özerk ilişkisel benlik ve bu temelde roller açıklanacaktır.

Anahtar Sözcükler: özerk-ilişkisel benlik modeli, özerk-ilişkisel bekâr danışmanlığı modeli, medeni statü

19- 27 Yaş Aralığındaki Bireylerin Eş Seçme Tutumlarının İncelenmesi: Bir Derleme Çalışması

Ahmet SARAÇ, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*
Doç. Dr. Kâmile Bahar AYDIN, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

İnsanlar, yaşamları boyunca karşılaştıkları en önemli karar verme süreçlerinden birisi eş seçimi kararıdır. Günümüzde bireylerin evlilikten uzaklaşıp, tek başına yaşama yönündeki eğiliminin artması ile araştırmacıların bekâr bireylere yönelik ilgisi de artmıştır. Böylece evliliğin çok önemli olduğu toplumsal yapılarda bu çalışmaların birçoğunda bireylerin eş seçim süreci üzerine yoğunlaşmış ve bu süreçte bireyleri etkileyen çeşitli faktörlere odaklanılmıştır. Bu araştırmalar sonucunda erkek ve kadınlar arasında ortalama evlenme yaşının 27' ye kadar yükseldiği öne sürülmektedir. Böylece eş seçme görevinin Türkiye'de, 19- 26 yaş arasına denk geldiği öne sürülen ve Erik Erikson'un kuramında üzerinde durulan, bireylerin birçok yaşamsal değişimle karşılaşp bu değişimlere adapte olması beklenen, genç yetişkinlik döneminin görevi olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmada, 19-27 yaş aralığındaki bireylerin eş seçme tutumuna yönelik yapılan araştırmalara dayanılarak, genç yetişkinlik dönemindeki bireylerin, eş seçme tutumlarını inceleyen bir derleme çalışması yapılması amaçlanmıştır. Eş seçimine yönelik literatür incelendiğinde, düşüncelerin genel itibariyle iki temel ilke etrafında şekillendiği görülmektedir. Bunlardan ilki, bireylerin eş seçme sürecinde; ırk, etnik köken, ekonomik statü, aile özellikleri, kişilik özellikleri, eğitim düzeyi ve fiziksel özellikler açısından benzer olan bireyleri seçtiğini öne süren "benzerlik ilkesi" diğeri ise; bireylerin kendi eksik yönlerini tamamlayabilecek kişileri eş olarak seçtiğini öne süren "tamamlayıcılık ilkesi"dir. Araştırmaların çoğu, benzerlik ilkesine dayalı bir eş seçiminin; din, aile vb. alanlarda daha az çatışmaya yol açması itibariyle daha geçerli olduğunu öne sürmektedir. Eş seçme sürecine yönelik araştırmaların kuramsal temelleri incelendiğinde ise; Evrim kuramı, Psikanalitik kuram, Sosyal Rol kuramı, Uyarıcı-Değer-Rol kuramı ve Birbirini Tamamlayan İhtiyaçlar kuramı ön plana çıkmaktadır.

Lübnan Nargile Bağımlılığı Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması

Ali Yunus Emre AKÇA, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Mehmed Seyda TEPEDELEN, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Doç. Dr. Özden YALÇINKAYA ALKAR, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Bu çalışmanın amacı, Türk bireylerin nargile bağımlılığı konusunda araştırmalarda kullanılabilecek Lübnan Nargile Bağımlılığı Ölçeği'nin (LWDS-11) Türkçeye uyarlanmasıdır. Türkiye Sağlık Bakanlığı, 2012 Global Yetişkin Tütün Araştırması raporunda, nargile yoluyla tütün içme ve kullanım yaygınlığının %0.8 olduğunu tespit etmiştir. Sigara gibi nargile de akciğer hastalıkları, kardiyovasküler hastalıklar ve nikotin bağımlılığına yol açan nikotin, zifir, karbon monoksit ve toksin maddeler içermektedir. Araştırma bulguları sonucunda nargile aracılığı ile tütün içimine (WTS) yönelik bozulmuş inançlar, algılamalar ve tutumların hem global hem de gençler arasındaki tüketimi arttırdığı saptanmıştır. Lübnan Nargile Bağımlılığı Ölçeği sadece nikotine fizyolojik bağımlılığın değerlendirilmesini değil, aynı zamanda psikososyal faktörleri de kapsayan standart ölçüm aracına ihtiyaç kapsamında geliştirilmiş ve geçerli kılınmıştır. Araştırma bu amaçla Ankara'da nargile tüketim hizmeti sunan kafeler ve internet üzerinden sosyal medyada paylaşılan Google Forms aracılığı ile 412 kişiye ulaşarak LWDS-11 ölçeği, Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi ölçeği ve sosyodemografik bilgi formu uygulanmıştır. Ölçeklerin güvenirlik çalışması araştırmacılar tarafından yapılmış olup ek olarak faktör analizi uygulanarak orijinal araştırma ve diğer adaptasyon çalışmalarıyla karşılaştırılmıştır (Kassim ve ark., 2014; Primack ve ark., 2014; Salameh ve ark., 2008). Örneklem 16-62 yaş arasında $N = 297$ erkek ve $N = 115$ kadından oluşmakla beraber yaş ortalaması 25.90 ($SD = 6.51$) bulunmuştur. Hesaplanan güvenirlik .80 Cronbach alfası olarak elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, ölçek maddelerinin, varyansın % 58'ini açıklayan iki faktöre yüklendiği görülmüştür. Bu faktörler "Fizyolojik Bağımlılık" ve Psikolojik Bağımlılık" olarak araştırmacılar tarafından belirlenmiştir. Faktör analizi sonucunda ölçek maddelerinden iki madde silinip değerlendirmeye alınmamıştır. Ölçekler arasındaki geçerlilik korelasyon katsayısı anlamlı ($r = .21$) bulunmuştur. Çalışma, nargile bağımlılığına ilişkin kısmi geçerliliği olan güvenilir bir Türkçe değerlendirme aracı önermektedir. Bu araştırma orijinal geçerlilik ve takip eden araştırmalardan farklı faktöriyel bir yapı sağlamıştır (Kassim ve diğerleri, 2014; Primack ve ark., 2014; Salameh ve ark., 2008). Çalışmanın sonucunda modifiye edilmiş bir ölçek önerilmiştir.

Anahtar Sözcükler: nargile, nikotin, bağımlılık, LWDS-11

Kadınların Evlendikten Sonra Soyadı Tutumlarına Göre Evliliğe Bağlılıkları, Kişilik Özellikleri, Benlik Değerleri ve Evlilik Doyumları Değişiyor Mu?

Ece Ceren AKKAYA, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*
Doç. Dr. Özden YALÇINKAYA ALKAR, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Bu çalışmada; kadınların evlendikten sonra soyadı tutumlarına göre (eşinin soyadını alıp bekârlık soyadını bırakmak, hem eşinin soyadını hem de kendi soyadını taşımak, eşinin soyadını almayıp kendi soyadını taşımaya devam etmek) evliliğe bağlılık, kişilik, benlik saygısı ve evlilik doyumu değişkenlerinin değişip değişmediğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda çalışmaya günlük hayatta eşinin soyadını kullanan 114 (%41.1), hem eşinin hem de kendi bekârlık soyadını kullanan 117(%42.2) ve eşinin soyadını almayıp sadece kendi soyadını taşıyan 46 (%16.6) kadın olmak üzere toplamda 277 evli kadın katılmıştır. Veriler internet üzerinden ve elden Türkiye'nin çeşitli şehirlerinden veri toplanmıştır. Katılımcıların, yaş aralığı 22-70 arası olup, ortalaması 34.60'tır ($S = 7.8$). Çalışmanın verileri kişisel bilgileri almak için demografik form, kaygılı ve kaçınmacı bağlanmayı ölçmek için yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri II, 10 maddeli kişilik envanteri (yumuşak başlılık, deneyime açıklık, dışa dönüklük, duygusal dengelilik ve sorumluluk), benlik saygısını ölçmek için Rosenberg benlik saygısı envanteri, evlilik doyumunu ölçmek için çiftler uyum ölçeği kullanılarak toplanmıştır. İstatistik olarak tek yönlü varyans analizi yöntemi kullanılmıştır. Katılımcılarda, evlendikten sonraki soyadı tutumuna göre bağlanma, yumuşak başlılık, deneyime açıklık kişilik özelliklerinin değiştiği ($p < .05$); ancak kişilik özellikleri olarak dışa dönüklük, duygusal dengelilik ve sorumluluk ile benlik saygısı ve evlilik doyumunun değişmediği bulunmuştur. Evlendikten sonra eşlerinin soyadını alıp kendi soyadını bırakan kadınların kaçınmacı ve kaygılı bağlanmada diğer gruplara kıyasla en yüksek, deneyime açıklık değişkeninde ikinci ve yumuşak başlılık değişkeninde üçüncü yüksek puanı aldıkları bulunmuştur. Evlendikten sonra eşinin soyadını ve kendi soyadını taşıyan kadınlar ise diğer gruplara kıyasla kaçınmacı ve kaygılı bağlanma, yumuşak başlılık değişkenlerinden aldıkları puanlarda ikinci sırada, deneyime açıklıkta birinci sıradadır. Evlendikten sonra eşinin soyadını almayıp kendi soyadını taşımaya devam eden kadınların ise diğer gruplara kıyasla yumuşak başlılık değişkeninde en yüksek, kaygılı ve kaçınmacı bağlanma, deneyime açıklık değişkenlerinde ise en düşük puanı aldıkları bulunmuştur. Bulgular ilgili literatür bağlamında tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: soyadı tutumu, bağlanma, kişilik, benlik saygısı, evlilik doyumu

Bekâr Danışmanlığı Açısından Ergenlerin İhtiyaçları

Doç. Dr. Kâmile Bahar AYDIN, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Araştırmalar göstermektedir ki, insan ihtiyaçları ve sorunları gelişim dönemlerine göre değişmektedir. Psikolojik uyum büyük oranda gelişimsel ve temel ihtiyaçların karşılanmasına bağlıdır. Temel ihtiyaçları karşılanan insan; Rogers’a göre tam olarak işlevde bulunur, Maslow’a göre kendini gerçekleştirir. Tam olarak işlevde bulunan ve kendini gerçekleştiren insan, ruhsal olarak sağlıklıdır. Bu araştırmada, son ergenlik döneminde yer alan 18-20 yaşları arasındaki bireylerin Bekâr Danışmanlığı açısından ihtiyaçları incelendi. Bekâr Danışmanlığı, son ergenlik, genç yetişkinlik, orta yaş ve ileri yaştaki bekâr danışanların; evlilik, aile ve bekâr hayatına bilinçli ve planlı olarak hazırlanmalarına, içinde bulundukları gelişim döneminde sağlıklı ve doyum verici bir yaşam stili geliştirmelerine, bireysel, evrensel ve gelişimsel ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için özgüven ve beceriler kazanmalarına, sahip oldukları medeni statüden doğrudan ve dolaylı olarak ortaya çıkan tüm streslerle etkin yöntemler kullanarak başa çıkmalarına yardımcı olan danışmanlık alanıdır (Aydın, 2017). Araştırmaya 2018 yılı güz döneminde Türkiye’nin çeşitli bölgelerinden gelip Ankara’daki bir üniversitenin birinci sınıfında öğrenim gören toplam 78 öğrenci katıldı. Veri toplamaya başlamadan önce, Bekâr Danışmanlığı Türkiye’de yeni bir kavram olduğu için, öğrencilere bu konuda kapsamlı bilgiler verildi. Daha sonra, öğrencilere “Siz dâhil sizin yaşınızdaki gençlere bekâr danışmanlığı yapılmak istense, öncelikle hangi ihtiyaçların karşılanmasını istersiniz? Yani, sizlere hangi konularda yardımlar veya hizmetler sunulmalıdır? En önemli olanlardan başlamak üzere istediğiniz kadar ihtiyaç belirtebilirsiniz.” diye soru ve yönerge yazılı ve sözel olarak sunuldu. Bu soru, öğrenciler için bazı örnekler üzerinden somutlaştırıldı. Nitel analiz sonucunda, sırasıyla şu konularda yardıma ihtiyaç duydukları gözlemlendi: 1) İnsan ilişkileri ve iletişim, 2) Evlilik ve aile, 3) Eş seçimi, 3) Romantik ilişkiler, 4) Kendini tanıma, geliştirme ve yaşam planları (meslek veya kariyer planları da dâhil), 5) Stres ve stresle başa çıkma, 6) Cinsel eğitim ve sağlık, 7) Maddi destek, 8) Sosyal destek. Bu ihtiyaçların hepsi, Bekâr Danışmanlığının bu gelişim dönemi için yoğunlaştığı konu veya sorun alanlarıdır. Bulgular, Bekâr Danışmanlığı ve yaygın literatür (gelişim psikolojisi, kültürel psikoloji gibi) açısından yorumlandı ve öneriler sunuldu.

Anahtar Sözcükler: bekâr danışmanlığı, son ergenlik, ihtiyaçlar

Bağışlamanın Kişilerarası İlişkiler, Çocukluk Travmaları, Psikolojik Sağlamlık ve Kendini Gerçekleştirmeye Etkisi Üzerine Yapılan Araştırmaların Derlemesi

Seda Nur SEVGİLİ, *Bülent Ecevit Üniversitesi*

Betül YEL, *Bülent Ecevit Üniversitesi*

Elif GÖK, *Bülent Ecevit Üniversitesi*

Şahnur AKYÜZ, *Bülent Ecevit Üniversitesi*

Mihrace ÇİĞİN, *Bülent Ecevit Üniversitesi*

Dr. Öğr. Üyesi Öznur ÖNCÜL, *Bülent Ecevit Üniversitesi*

Affetme davranışı, bireyin hayatında, sosyal ve kişilerarası ilişkilerinde oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Bu çalışmamızın amacı bağışlama olgusunu açıklamak, bağışlamanın hem kişiye hem de kişiler arası ilişkilere olan etkilerini, literatür ışığında incelemektir. Yapılan çalışmalara bakıldığında bağışlama kavramının tanımına dair birçok görüş mevcut iken bağışlamanın tanımının ne olmadığına dair görüşlerin ortak bir noktada birleştiği üzerinde durulmuştur. Bu çalışmada, bağışlamanın kişilerarasındaki ilişkilere ve ayrıca kişinin ruhsal sağlığına, benlik saygısına yönelik olumlu etkileri, bağışlama davranışı ile yaşam kalitesi ve psikolojik iyi oluş hali arasındaki ilişki, romantik ilişkiler üzerindeki pozitif etkisi ve ilişkilerin uzun ömürlü olmasına nasıl katkı sağladığı üzerinde durulacaktır. Ayrıca, çocukluk çağında maruz kalınan travmaların ve cinsel istismarın affetme davranışını nasıl etkilediği, psikolojik sağlamlığın bağışlama ile yakın ilişkisi, bağışlamanın kendini gerçekleştirme ile ilişkili olduğu, kendini gerçekleştirmenin en temel niteliği olan kişinin şahsını ve çevresini ön şartsız kabullenme gerçekleşmezse affetmenin de gerçekleşmeyeceği tartışılacaktır. Son olarak, affetmenin kültür ve cinsiyetle olan ilişkisine değinilecek ve herhangi bir yanlış eylemde bulunulduğunda “bağışlama” söz konusu olunca bu yanlış durumun affedilmesinin yanlış anlaşılması gerektiği üzerinde durulacaktır.

Anahtar Sözcükler: bağışlama, psikolojik sağlamlık, çocukluk travmaları, evlilikte bağışlama

Stanford Hapishane Deneyini Yeniden Değerlendirmek: Bir Sosyal Model Perspektifi

Dr. Öğr. Üyesi Müjde KOCA-ATABEY, *İstinye Üniversitesi*

Bu makale kapsamında sosyal psikolojinin öncülerinden Stanford Hapishane Deneyi (SHD), engel çalışmaları kapsamında değerlendirilecek ve bu iki çok farklı alanın benzerlikleri ortaya konacaktır. Stanford Hapishane Deneyi kapsamında yapay bir hapishane yapılır ve öğrenciler seçkisiz olarak gardiyan ya da mahkûm rollerine atanır. Oluşturulan düzen o kadar gerçekçidir ki, ortaya devlet yerine psikologlar tarafından yönetilen bir hapishane çıkar. Ancak, durum bir süre sonra kontrolden çıkar çünkü gardiyanların mahkûmlara uyguladığı şiddetin dozu oldukça artmıştır ve deney durdurulur. SHD ve takip eden çalışmalar insan davranışını şekillendirmede sosyal güçlerin önemine işaret eder. Engel çalışmaları hususunda ise sosyal model öncü ve reformist olarak değerlendirilir. Klasik anlamada engel, tıbbi model bakış açısıyla bir hastalık olarak değerlendirilirdi. Buna göre engelli kişi problemini çözmek için doktorlara muhtaçtı. 1970’lerde ortaya çıkan sosyal modele göre ise engel toplumun sunduğu imkânsızlıkların bir sonucudur. Buna göre yürüyememek fiziksel bir sorunsu, asansör olmadığı için bir binaya girememek engeldir. Sosyal model, engelin yaratılmasında sosyal baskının rolünü ortaya koyar. SHD ve sosyal modelin, modası geçmiş rehabilitasyon uygulamalarına ve ilgili politika değişimlerine etkisi benzerdir. Örneğin ancak kişinin (engelli ya da mahkûm) aktif katılımı ile oluşturulan rehabilitasyon çalışmaları olumlu sonuç verebilir. Uygun analiz seviyeleri sayesinde psikoloji ve engel çalışmaları birbirini besleyebilecek iki disiplindir. Psikoloji müfredatına katılacak engel çalışmaları ile ilgili bölüm ve dersler bu birlikteliği destekler nitelikte olacaktır.

Anahtar Sözcükler: Stanford Hapishane Deneyi, engelin sosyal modeli, psikoloji ve engel çalışmaları, disiplinler arası ilişki

Öfke ve Öfke Kontrolü

Leyla Kudret ŞAHİN, *Bülent Ecevit Üniversitesi*

Keziban OLGUN, *Bülent Ecevit Üniversitesi*

İlknur EYRİCE, *Bülent Ecevit Üniversitesi*

Merve MIZRAK, *Bülent Ecevit Üniversitesi*

Sevde UMUT, *Bülent Ecevit Üniversitesi*

Dr. Öğr. Üyesi Öznur ÖNCÜL, *Bülent Ecevit Üniversitesi*

Öfkeyle ilgili en yaygın görüş öfkenin bir engelleme sonucu ortaya çıktığıdır. Öfke, bireylerin gereksinimlerinin ve planlarının önünde engel çıktığında, kişi herhangi bir haksızlık, adaletsizlik ve tehditle karşılaştığında ortaya çıkan duygu durumudur. Aynı zamanda güvenliğin ve ekonomik şartların bireyi zorlaması, bireyin sağlığının bozulması gibi durumlar da bireyin kendisini yetersiz hissetmesine ve öfkelenmesine neden olabilir. Öfkenin şiddeti arttıkça olumsuz sonuçları da artar. Öfke duygusunun değil öfkeyi gösterme şeklinin olumsuz olabileceği yaygın bir görüştür. Öfkelenildiğinde bastırma ve inkâr gibi yollara başvurmak sağlıksız sonuçlara neden olabilirken kişinin öfkesini kabul edip çözüm bulmaya çalışması öfkeyi diğer duygular gibi sağlıklı bir hale getirir. Ayrıca öfkenin bireyler üzerinde enerji vermek, harekete geçirmek, haksızlıklar ile baş etmede yardımcı olmak gibi çeşitli faydalarının olabileceğine yönelik görüşler de mevcuttur. Eğer kişi öfkesini kontrol edebilirse zararlı sonuçları en aza indirebilir. Öfke kontrolüne yönelik çok sayıda görüş ve yöntem vardır. Fakat kişinin hangi yöntemle ihtiyacı olduğunu bilmesi, öfke kontrolünün faydalı olabilmesinde önemli bir noktadır. Bu makalenin amacı literatürde var olan kaynaklardan yola çıkarak öfkeyi kontrol etme yöntemlerini ve bu yöntemleri sekteye uğratan risk faktörlerini tartışmaktır.

Anahtar Sözcükler: öfke, öfke kontrolü, öfke yönetimi, öfke denetimi

İş Yerinde Psikolojik Şiddet ve Etkileri

Dr. Öğr. Üyesi Öznur ÖNCÜL, *Bülent Ecevit Üniversitesi*

Ebru AKGÜNEŞ, *Bülent Ecevit Üniversitesi*

Fatma KOLUKIRIK, *Bülent Ecevit Üniversitesi*

Göksu AYMERGEN, *Bülent Ecevit Üniversitesi*

Elif KARAMAN, *Bülent Ecevit Üniversitesi*

Işık Neslişah BAŞNUH, *Bülent Ecevit Üniversitesi*

Mobbing Türkçe karşılığıyla psikolojik taciz, psikolojik terör, psikolojik şiddet ve yıldırma anlamına gelmektedir. Mobbing çalışma hayatında hiçbir fark ayırt etmeksizin herkes tarafından uygulanabilir. Mobbing kişiyi doğrudan hedef alan, çalışanların motivasyonunu olumsuz yönde etkileyen, işten ayrılmalara sebep olan, kuruma ve bireye zarar veren etik olmayan davranışlardır. Mobbingin en yaygın nedeninin kıskançlık olduğu bilinmektedir. Kişisel hırslar mobbingin ortaya çıkmasında büyük rol oynayabilir. Somut verilere dayanmadığı için kişiler tarafından tespit edilmesi ve müdahale edilmesi zordur. Mobbing süreci herkeste farklı etkiler yaratabilir, bazı mağdurlar mobbinge baş edebilirken bazı mağdurlar da intihara yönelebilir. Gelişmiş ülkeler mobbingi büyük bir sorun olarak ele almıştır. Bu konu Türkiye'de de 2000'li yıllardan itibaren gündeme gelmiştir. Bu çalışmada mobbing kavramından, mobbing kavramının ortaya çıkışından, mobbingin öneminden, mobbingin kişiler üzerindeki etkilerinden ve mobbingin örgütsel kültürle etkileşiminden bahsettik. Bu çalışmanın amacı mobbingin kişiler üzerindeki psikolojik ve fizyolojik olumsuz etkilerine dikkat çekmek, bunları göz önüne sermek, farkındalık yaratmak ve ulaştığımız veriler sonucunda önerilerde bulunmaktır.

Anahtar Sözcükler: yıldırma, psikolojik taciz, mobbing

Ergenlik Döneminde Depresyon: Nedenleri Nelerdir, Nasıl Fark Edilir ve Nasıl Önlenir?

Edanur KAYA, *Bülent Ecevit Üniversitesi*
Dr. Öğr. Üyesi Öznur ÖNCÜL, *Bülent Ecevit Üniversitesi*

Ergenlik, fiziksel ve psikolojik değişikliklerin meydana geldiği, bağımsızlık ihtiyacının ve sorumlulukların arttığı bir geçiş dönemidir. Bu dönemde bireylerin depresyona girme riski artar. Ergenlik döneminde depresyonun kadınlarda görülme olasılığı erkeklerde görülme olasılığının iki katıdır. Beden imgesi ve cinsiyet ayrımcılığı bu durumun nedenleri arasında sayılmaktadır. Ergenlik döneminde bireyler, bireyleşme ve kimlik kazanma gibi stresli görevlerle karşı karşıyadır. Bu görevlerin ergenlik dönemindeki bireyleri daha duyarlı hale getiriyor oluşu ergenlik döneminde depresyon riskinin artış sebeplerinden biridir. Ebeveyn ve öğretmen tutumu, akranlarla ilişkilerde yaşanan olumsuzluklar, akademik anlamda başarısızlık, sınav kaygısı, bireyin benlik saygısının düşük olması, sosyal destek eksikliği, stresli yaşam olayları (romantik ilişkinin bitmesi vb.), sevilen birinin kaybı, doğal afetler ve kronik hastalıklar ergenlik döneminde depresyonu tetikleyen risk faktörleri arasında sayılmaktadır. Ergenlik döneminde depresyon yetişkinlik dönemindekiyle benzer belirtileri gösterir. Üzgün görünüm, monoton ses tonu, isteksizlik, çaresizlik, hareketlerde yavaşlama ve okul başarısında azalma bu belirtiler arasında sayılabilir. Depresyonlu birey kendini olumsuz şekilde tanımlamaktadır. Depresyon intihar davranışıyla da sonuçlanabilir. Bütün bu etmenler göz önünde bulundurulduğunda depresyon yaşayan bir kişinin profesyonel yardım almasının son derece önemli olduğu anlaşılmaktadır. Okullarda öğrencilere yönelik kişisel sorun çözme, sınav kaygısıyla baş etme odaklı rehberlik ve psikolojik destek programı; ailelere yönelik ergenlik dönemi ve depresyon ile ilgili bilgilendirme, duygu düzenleme ve baş etme becerilerini içeren çalışmalar yapılması; bu dönemde akranlarla ilişkiler önemli olduğu için akranlarla iyi ilişkiler kurulması ve gerekli sosyal desteğin sağlanması önerilmektedir. Bu çalışmada ergenlik döneminde depresyon, depresyonun nedenleri, belirtileri, nasıl fark edileceği ve nasıl önleneceği tartışılacaktır.

Anahtar kelimeler: ergenlik dönemi, ergenlik döneminde depresyon, risk etmenleri

**Kişilik Özellikleri ve Ebeveyn Tutumlarının Sınav Kaygısına Etkisi:
Duygusal Tutarlılık ve Baba Tutumunun Kritik Rolü**

Dr. Öğr. Üyesi Miray AKYUNUS, *İstinye Üniversitesi*
Uzm. Psk. Fazilet CANBOLAT, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*
Dr. İlkiz ALTINOĞLU-DİKMEER, *Bağımsız Araştırmacı*
Dr. Öğr. Üyesi Cemile Müjde ATABEY, *İstinye Üniversitesi*

Sınav kaygısı performansı olumsuz etkileyen bir faktör olarak, özellikle Türkiye’de üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerin başarısında önemli etkiye sahiptir. Üniversite eğitime verilen önem ve mevcut sınav sisteminin işleyişi göz önüne alındığında, üniversite sınavı ve hazırlık süreci, sınav kaygısı ile baş etme zorunluluğunu da beraberinde getirmektedir. Bu araştırma üniversite sınavına ilişkin sınav kaygısına etki eden risk faktörlerini incelemeyi amaçlamıştır. Özel bir üniversitenin psikoloji bölümü tarafından düzenlenen, psikoeğitim ve gevşeme egzersiz uygulamasını kapsayan bir Sınav Kaygısı Atölyesi’ne katılmış olan kişiler araştırmaya davet edilmiş ve gönüllü katılımcılara atölye çalışması öncesinde araştırma anketleri uygulanmıştır. Araştırma örneklemini üniversite sınavına hazırlanan, yaşları 14 ila 19 arasında değişen 102 lise öğrencisi ve mezunları oluşturmuştur. Katılımcılara, Sınav Kaygısı Envanteri, Çocuk Yetiştirme Stilleri Envanteri ve Temel Kişilik Özellikleri Envanteri uygulanmıştır. Araştırma sonuçları, not ortalaması ile sınav kaygısı arasında negatif yönde bir ilişkiye işaret ederken, kadın olma, duygusal tutarsızlık, algılanan baba kontrolü ve kabulünün sınav kaygısı ile pozitif yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma bulgularına göre, cinsiyet, okul başarısı ve kişilik özellikleri açısından literatür ve araştırma hipotezleri çerçevesinde beklenen sonuçlar elde edilirken, anne-baba tutumları açısından farklı sonuçlar da elde edilmiştir. Bulgular, Türkiye’nin eğitim sistemi ve toplumun sosyokültürel ve ekonomik yapısı çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: sınav kaygısı, duygusal tutarsızlık, ebeveyn tutumları, baba kontrol, baba kabul

Ergenlerde Yeme Bozuklukları: Ailelere Yönelik Öneriler

Rabia Nisa GÜNEYİSİ, *Bülent Ecevit Üniversitesi*

Yasemin YEKDEŞ, *Bülent Ecevit Üniversitesi*

Dr. Öğr. Üyesi Öznur ÖNCÜL, *Bülent Ecevit Üniversitesi*

Bu çalışmada ergenlik döneminde yeme bozukluklarının nedenlerini ortaya koyan çalışmaların derlemesinin yapılması ve ailelere yönelik önerilerin tartışılması amaçlanmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) 10-19 yaş grubu olarak tanımladığı ergenlik; bireyin psikolojik, fiziksel, sosyal ve bilişsel gibi birçok yönden en hızlı gelişim gösterdiği çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemi olarak adlandırılabilir. Kimlik arayışı içinde olan bu bireylerde sosyal beğenilirlik, beden imgesi, akranlar arasında kabul görme, toplumun ve medyanın dayattığı ideal bedene ulaşma çabası gibi çok sık görülmeye başlanan kaygılar benlik saygısı ile de ilişkili olup yeme bozuklukları için büyük bir risk faktörü oluşturmaktadır. Aneroksiya nervoza, bulimiya nervoza, obezite, gece yeme sendromu, binge eating (tıkanırcasına yeme) gibi yeme bozukluklarının gelişmesinin önemli nedenleri arasında ailenin yüksek beklentileri, kontrolcü, aşırı müdahaleci ve mükemmeliyetçi davranışlarını da sayabiliriz. Ebeveyn ve ergen arasındaki yüksek güven, dengeli ve duyguların serbestçe ifadesine izin veren ilişkisi aile takibini kolaylaştıracaktır. Bu ilişki ergenin isteği ile kendisini açmasına odaklayacaktır. Bunun yanında aile ergenin benlik saygısını arttıracak aktivitelere yönlendirmeli, sağlıklı beslenme rutini oluşturmalı ve spor alışkanlığını ergene kazandırmada destek olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: yeme bozuklukları, benlik saygısı, ergen, aile, beden imgesi

İnternette Oyun Oynama Bozukluğunun Psiko-Sosyal Sonuçları

Hasan Hüseyin SEÇİLMİŞ, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Doç. Dr. Özden YALÇINKAYA ALKAR, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Bu çalışmanın amacı internette oyun oynama bozukluğunun psiko-sosyal sonuçlarına ilişkin alanyazınında yapılmış olan çalışmaları incelemektir. Teknolojinin giderek günlük hayatımızın her alanında yer almasıyla birlikte yeni olgular ortaya çıkmaktadır. İnternette oyun oynama bozukluğu bu olgulardan birisidir. İnternette oyun oynama bozukluğu, aşırı ve uzun süre internette oyun oynama örüntüsünün bilişsel ve davranışsal bazı belirtileri ile karakterize edilmektedir. Bir süre öncesine kadar çevrimiçi oyun bağımlılığı olarak ele alınan bu olgu DSM-V'in yayınlanmasıyla birlikte bağımlılık kapsamından çıkarılıp internette oyun oynama bozukluğu olarak ele alınması önerilmiştir. İnternette oyun oynama davranışının pek çok psikolojik yapı üzerinde olan etkisi araştırmacılar tarafından incelenmektedir. Bu araştırmaların önemli bir bölümünü ise internette oyun oynama davranışının olumsuz psiko-sosyal sonuçları üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu olumsuz psiko-sosyal sonuçlar arasında saldırganlık, stres, başa çıkma yöntemleri, iyi-oluşluluk ve işlevsel olmayan bilişler gibi birçok konu bulunmaktadır. Özellikle ergenler ve gençler arasında ciddi bir yaygınlığa sahip olan oyun oynama davranışı ülkemizin nüfus dağılımı da göz önüne alındığında ciddi bir risk faktörü oluşturmaktadır. Bununla birlikte ülkemizde internette oyun oynama bozukluğuna yönelik yapılan araştırmalar oldukça sınırlıdır. Bu derleme çalışmasının internette oyun oynama bozukluğunun önemine ve ortaya çıkan sonuçlarına dikkat çekmesi beklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: internette oyun oynama, psiko-sosyal faktörler

POSTER BİLDİRİLERİ

Beliren Yetişkinlerin Romantik İlişkiye Yönelik Obsesif Kompulsif Belirtileri ve Partner Temalı Obsesif Kompulsif Belirtileri ile Benlik Saygısı ve Duygu Düzenleme Stratejilerinin İlişkisi

Cansu SÜNBÜL, *Travma Odaklı Psikososyal Destek Ekibi*

Gizem UYMAZ, *Mersin Üniversitesi*

Ezginur KAYA, *Mersin Üniversitesi*

Obsesif Kompulsif Bozukluk, bireyden bireye farklı semptom içeriklerinin görülebildiği bir bozukluktur. Bireyin yaşadığı ilişkiye ve partnerine ilişkin ısrarlı düşünceleri yeni bir semptom içeriği olarak literatürde karşımıza çıkmaktadır. Çalışmalar belirtilerin genellikle erken yetişkinlik döneminde çıktığına işaret etmektedir. Psikoloji literatürü ve Türkiye örneklemini için yeni bir alan olan romantik ilişkiye yönelik ve partner temalı obsesif kompulsif belirtilere yönelik araştırmalar yapılması önemlidir. Bu araştırmanın amacı beliren yetişkinlerin romantik ilişkiye yönelik ve partner temalı obsesif kompulsif belirtiler ile benlik saygısı ve duygu düzenleme stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışma kapsamında katılımcılara Romantik İlişki Obsesyon ve Kompulsiyonları Ölçeği ile Partnere İlişkin Obsesif Kompulsif Belirti Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Duygu Düzenleme Ölçeği uygulanmıştır. Veriler analiz aşamasında olup bulgular literatür ışığında tartışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: obsesif kompulsif bozukluk, ilişkiye yönelik obsesyonlar, partnere yönelik obsesyonlar, benlik saygısı, duygu düzenleme

**Ebeveyn Öz-Yetkinliğini Öngören Faktörler Nelerdir?:
Mükemmeliyetçilik, Çiftler Arasındaki Uyum ve Anne-Babaların Kendi Ebeveynlerinden
Algıladıkları Kabul-Red Tutumu**

Didem UZUN, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Nisa BAĞDATLI, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Doç. Dr. Özden YALÇINKAYA ALKAR, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Bu çalışmada öncelikle, ebeveyn öz-yetkinliğinin mükemmeliyetçilik, çift uyumu ve ebeveyn kabul-reddi ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'nin çeşitli illerinden toplamda 234 evli ebeveyn oluşturmaktadır. Katılımcılara Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği, Frost Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği, Çift Uyum Ölçeği ve Ebeveyn Kabul-Reddi Formu uygulanmıştır. Sonuçlar, SPSS-23 programı ile yapılan korelasyon, çoklu hiyerarşik stepwise regresyon analizi ve iki yönlü ANOVA analizi yapılarak değerlendirilmiştir. Korelasyon analizi sonuçlarına göre toplam ebeveyn öz-yetkinliği ve ebeveyn reddi arasında anlamlı ve negatif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır; yani ebeveyn öz-yetkinliği arttıkça katılımcıların kendi annelerinden algıladıkları ret azalmaktadır. Toplam mükemmeliyetçilik ve katılımcıların eğitim düzeyleri arasında anlamlı ve negatif yönde bir ilişki vardır; bu da ebeveynlerin mükemmeliyetçilik düzeyleri azaldıkça eğitim düzeylerinin artmakta olduğunu gösterir. Katılımcıların eğitim düzeyleri ile çift uyumları pozitif yönde anlamlı olarak ilişkilidir; eğitim düzeyi yüksek olan çiftlerin çift uyumlarının da fazla olduğu görülmektedir. Aylık gelirleri ile çift uyumları da pozitif yönde anlamlı ilişki içindedir. Ebeveyn öz-yetkinliği ile çift uyumu arasında negatif yönde anlamlı korelasyon görülmüştür. Yapılan hiyerarşik regresyon analizi sonuçlarına göre ebeveyn öz-yetkinliğini yordayan üç alt faktör vardır ve bunlar: mükemmeliyetçiliğin alt ölçeği olan düzen %10; çift uyumunun alt ölçeği olan çift fikir birliği %08; ebeveyn ret-kabulün alt ölçeği olan ayırt edilmemiş reddedilme %05 olacak şekilde ebeveyn öz-yetkinliğini yordamıştır. Yapılan araştırma ebeveyn öz-yetkinliğini toplamda %23 yordamıştır. Ebeveyn öz yetkinliği düzen ile pozitif yönlü anlamlı ilişki içindedir; evlilikte fikir birliği ile negatif yönlü anlamlı ilişki içindedir; ayırt edilmemiş reddedilme ile negatif yönlü anlamlı ilişki içindedir. ANOVA analizi sonucunda çalışma durumu ve cinsiyetin etkileşim etkisinde %1'lik anlamlı etki görülmüştür. Araştırma bulgularına ilişkin tartışma yapılmıştır. Araştırmanın sınırlılıklarına ve önerilere yer verilmiştir.

Ruminatif Düşünme Stili, Beden Algısı ve Sosyal Görünüş Kaygısının Romantik İlişki ve Partner Odaklı Obsesif Kompulsif Semptomlarla İlişkisi

Ezgi ABAK, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Dr. Öğr. Üyesi Halime Şenay GÜZEL, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Obsesif kompulsif bozukluğun, son yıllarda araştırılmaya başlanan yeni bir alt teması olan ilişki ve partner odaklı obsesif kompulsif temalar, kişinin ilişkisi ve/veya ilişkide bulunduğu partneri hakkında engelleyemediği, kişiyi rahatsız eden girici düşüncelerin varlığı ve bu düşüncelerin yarattığı olumsuz duyguları ortadan kaldırmak için başvurduğu davranışları kapsar. Bu kavramın; kişinin, kendisini rahatsız eden bir durum hakkında yineleyici düşüncelere odaklanmasını anlatan ruminatif “düşünme stili”, “beden algısı” ve kişinin bedeniyle ilgili olumsuz değerlendirilmesi sonucunda açığa çıkan kaygılarını anlatan “sosyal görünüş kaygısı” ile ilişkisini sorgulamak araştırmanın amacıdır. Çalışmada örnekleme bir romantik ilişki içerisinde bulunan (sevgililik, sözlülük/nişanlılık, evlilik) 18-30 yaş arası genç yetişkinler oluşturmaktadır. Örneklem seçkisiz atama yöntemiyle seçilip internet tabanlı olarak veriler toplanmıştır. Verilerin toplanmasında; demografik bilgi formu, Partnere İlişkin Obsesif Kompulsif Belirti Ölçeği, Romantik İlişki Obsesyon ve Kompulsiyonları Ölçeği, Ruminatif Düşünme Biçimi Ölçeği ve Vücut Algısı Ölçeği’nden yararlanılmıştır. Araştırmanın sonucunda beden algısının ve sosyal görünüş kaygısının partner odaklı obsesif kompulsif semptomlarla; ruminatif düşünme stilinin hem ilişki merkezli hem de partner odaklı obsesif kompulsif semptomlarla ilişkili olabileceği öngörülmektedir. İlişki ve partner odaklı obsesif kompulsif semptomlar hakkında, literatürde araştırmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Bu bağlamda bu araştırma, yurt dışı literatüründe kendisine yeni yeni bir alan bulan “partner ve ilişki merkezli obsesif kompulsif semptomları”n ülkemizde de kabul görmesine olanak sağlayacak ve bu alandaki tanı ve tedavi çalışmaları için yol gösterici olacaktır.

Anahtar Sözcükler: ilişki, obsesif kompulsif bozukluk, ruminatif düşünme, beden algısı

Kendini Gerçekleştiren Kehanetin Kısa Süreli Hafıza Üzerindeki Etkisi

Fatma Ceren ÖZER, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Günlük hayatta kişiler ve durumlarla ilgili birçok yargıya varılır ve bu yargılar biz farkında olmadan zihnimizde işlenir ve davranışlarımızda etkin hale gelir. İnançlarımız doğrultusunda hareket etmeye başlar ve bir süre sonra bu eylemlerimizin karşılığını tam da beklediğimiz şekilde alırız. Bizi yaşamımızda oldukça öngörülü kılan bu yeteneğimiz aslında gerçek bir yetenek olmaktan uzaktır. Merton'ın (1948) "Kendini Gerçekleştiren Kehanet" olarak tanımladığı bu durum, başlangıçta sahte şekilde tanımlanan bir olayın, yanlış düşüncenin gerçekleşmesine neden olan yeni bir davranışı uyandıracağını öne sürmektedir. Bu çalışmanın amacı, kendini gerçekleştiren kehaneti kısa süreli hafıza üzerinde test etmektir. Kısa süreli hafıza, sayı hafızası testi üzerinden ölçümlenmiştir. Ek olarak kısa süreli hafızanın cinsiyet üzerindeki farklılaşması da kontrol edilmiştir. Çalışmaya elverişlilik örneklemesi ile elde edilen Ankara'daki toplam 104 üniversite öğrencisi katılmıştır. Üç farklı gruba ayrılan katılımcılara sayı hafızası testi uygulanmıştır. Test, gruplardan birine yalnızca görsel (A), diğerine yalnızca işitsel (B), sonuncu gruba ise hem görsel hem de işitsel (C) uyaranlar olacak şekilde, ilgili gruba kendini gerçekleştiren kehaneti ölçümlemesi amacıyla verilen yönergelerle birlikte uygulanmıştır. Bu yönergeler kısaca, A ve B grupları için kendi uyaranlarının kısa süreli hafızadaki en etkili uyaranlar olduğu şeklindedir. C grubu ise kontrol grubu olduğundan onlar için herhangi bir yönerge bulunmamaktadır. Çalışma sonucunda A ve B gruplarının skorları C grubuna; kadınların skorları da erkeklere oranla manidar olarak yüksek bulunmuştur. Bulgular, kendini gerçekleştiren kehanet ile ilgili literatürü ve çalışmanın hipotezini doğrular niteliktedir.

Anahtar Sözcükler: kendini gerçekleştiren kehanet, kısa süreli hafıza, cinsiyet farklılıkları

Sahte ve Gerçek Anı ile Depresyon İlişkisi

Hüseyin Zahid CAMBAZ, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*
Denizhan ŞENGÜL, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*
Kadir YAVAŞOĞLU, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Çalışmamızın amacı depresyon ile gerçek ve sahte anılar arasındaki ilişkiyi incelemektir. Sahte ve gerçek anıları tespit etmek için Deese-Roediger-McDermott (DRM) paradigmasının bir uyarlaması kullanılmıştır. Depresyonu araştırmak amacı ile Beck Depresyon Envanteri kullanılmıştır. Çalışma örneklemimiz toplamda 64 üniversite öğrencisi ve üniversite mezunundan oluşmaktadır. Çalışmada depresyon ile sahte anılar arasında pozitif bir ilişki beklenmiştir. Bununla beraber hatırlanan kelime sayısının artmasıyla sahte anı üretiminin de artması beklenmiştir. Depresyon ile sahte anı arasında herhangi bir ilişki bulunmazken, hatırlanan kelime sayısı arttıkça sahte anı üretiminin arttığı bulgulanmıştır. Araştırmada depresyonla sahte anı arasında bir ilişkinin bulunmamış olması katılımcı sayısının yeterli olmamasına ve depresif katılımcı sayısının az olmasına bağlı olabilir. Ancak daha önce gösterilen pek çok çalışmada da depresyonla sahte anı arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Anahtar Sözcükler: sahte anı, depresyon, gerçek anı

Trafikte Duygu Düzenleme: Bilişsel Yeniden Değerlendirme ve Bastırma Stratejilerinin Sürücü Öfke İfadeleri Üzerindeki Etkisi

Atakan GÜNGÖR, *FMV Işık Üniversitesi*
Mert TÜTENKAN, *FMV Işık Üniversitesi*
Öğr. Gör. Burcu TEKEŞ, *FMV Işık Üniversitesi*

Bireyler, bilişsel yeniden değerlendirme ve bastırma stratejilerini kullanarak olumsuz duygularının deneyimini ve ifadesini değiştirebilmektedir (Gross, Richards ve John, 2006). Sürücülerin öfkelerini bu stratejiler aracılığı ile düzenlemesinin, trafikteki öfke ifadelerini (araçla, bedenle, sözel, uyum sağlayıcı/yapıcı) etkilemesi beklenmektedir. Buradan hareketle, araştırmada, duygu düzenleme stratejilerinden bilişsel yeniden değerlendirme ve bastırmanın sürücü öfke ifadeleri üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, araştırmadaki değişkenlerin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının ortaya konulması da çalışmanın ikinci amacı olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemini ehliyet sahibi ve en az bir yıldır aktif olarak araç kullanan, 19-63 yaş aralığında bulunan, 98 (35 kadın, 63 erkek) katılımcı oluşturmuştur. Çalışmada, Duygu Düzenleme Anketi (DDA) ve Sürücü Öfke İfadesi Envanteri (SÖİE) kullanılmıştır. Çoklu regresyon analizi sonucunda, bilişsel yeniden değerlendirmenin uyum sağlayıcı/yapıcı öfke ifadesini pozitif yönde yordadığı, bastırmanın ise uyum sağlayıcı/yapıcı öfke ifadesini negatif yönde yordadığı bulgularına ulaşılmıştır. Cinsiyet değişkeni için yapılan t-test analizleri sonucunda, kadınların bilişsel yeniden değerlendirmeyi daha fazla kullandığı bulgulanmıştır. Araştırmanın güçlü yönleri, sınırlılıkları ve katkıları ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: duygu düzenleme, yeniden değerlendirme, bastırma, sürücü öfke ifadeleri

Akademik Erteleme Eğiliminin Üst Biliş Etkinlik Düzeyi, Akademik Öz Yeterlilik ve Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi

Emrah DURAN, *FMV Işık Üniversitesi*
Atakan GÜNGÖR, *FMV Işık Üniversitesi*
Mert TÜTENKAN, *FMV Işık Üniversitesi*
Öğr. Gör. Burcu TEKEŞ, *FMV Işık Üniversitesi*

Bu araştırmada, üst biliş etkinlik düzeyinin ve akademik öz yeterliğin, akademik erteleme eğilimi üzerinde yordayıcı bir etkisinin olup olmadığının ortaya koyulması amaçlanmaktadır. Kişinin kendi zihinsel süreçleriyle ilgili farkındalığı olarak tanımlanan üst biliş, kişinin ne bildiği hakkındaki bilgisinin amaçlı olarak kullanılmasını içerir. Bireyler problem çözmede kendi performanslarını düzenlemek ve yönetmek için üst bilişi kullanır (Crick, 2000). Bununla birlikte, öğrenmenin planlanması, yönetilmesi ve değerlendirilmesi olarak da tanımlanmaktadır (Açıkgöz, 2000). Akademik öz yeterlilik bireylerin akademik görevlerini doğru olarak yerine getirebileceğine olan inancıdır. Bu bağlamda, üst biliş etkinlik düzeyi ve akademik özyeterliliği yüksek olan üniversite öğrencilerinin akademik görevlerini daha az ertelemesi beklenmektedir. Araştırmanın örneklemini, 18-25 yaş aralığında bulunan 90 (45 kadın, 45 erkek) üniversite lisans öğrencisi oluşturmuştur. Çalışmada, Üst Biliş Etkinlik Ölçeği, Akademik Öz Yeterlilik Ölçeği ve Akademik Erteleme Ölçeği kullanılmıştır. Yapılan çoklu regresyon analizi sonucunda üst biliş etkinlik düzeyinin akademik erteleme eğilimini olumlu yönde yordadığı bulgulanmıştır. Akademik özyeterliliğin yordayıcı bir etkisi bulunamamıştır. Ayrıca, değişkenlerin cinsiyet ve sınıf düzeyine göre değişip değişmediği de t-test ve ANOVA ile incelenmiş ve anlamlı herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. Araştırmanın güçlü yönleri, sınırlılıkları ve katkıları ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: üst biliş etkinlik düzeyi, akademik öz yeterlik, akademik erteleme

**Emniyet Kemerı Takip Çalışması:
Sürücü, Ön ve Arka Koltuk Yolcularının Emniyet Kemerı Kullanımı**

Emrah DURAN, *FMV Işık Üniversitesi*
Oğuzhan ORDU, *FMV Işık Üniversitesi*
Öğr. Gör. Burcu TEKEŞ, *FMV Işık Üniversitesi*

Emniyet kemeri oluşabilecek bir kaza sırasında sürücünün ve yolcuların korunması ve oluşabilecek zararın en aza indirilmesi amacıyla kullanılan bir önleyici müdahale aracıdır. Kaza sırasında emniyet kemerinin doğru kullanımının ölüm riskini % 40-65, ciddi yaralanma riskini ise % 40-50 arasında azalttığı bilinmektedir (Bektaş ve Hınıs, 2009). EGM tarafından yapılan bir araştırma sonucu emniyet kemeri kullanım oranı Türkiye'de sürücülerde % 50.1 olarak bulunmuştur (EGM, 2016). Bu çalışmada, sürücülerin İstanbul ilinin Şile ilçesindeki emniyet kemeri kullanımının farklı bölgelere, kişinin araç içerisindeki konumuna ve cinsiyete göre değişip değişmediğinin gözlemlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada 400 araç sürücüsü gözlemlenmiş olup, örneklem farklı bölgelere göre eşit sayıda bölünmüştür (Kampus-içi, Kampüs girişi, Şile Otobanı, Şile Kırsalı). Sürücülerin emniyet kemeri kullanımlarının bölgelere, araç içindeki konuma ve cinsiyete göre değişip/değişmediğini ölçmek amacıyla Ki-Kare Bağımsızlık Testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda, incelenen faktörler açısından anlamlı farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir. Buna göre Şile otobanında emniyet kemeri kullanımı % 58.8, Işık üniversitesi kampüs içinde % 42.2, Işık Üniversitesi kampüs girişinde % 40.9 ve Şile kırsalında ise % 13 olarak bulunmuştur. İncelenen diğer değişkenler ve ilgili bulgular, araştırmanın güçlü yönleri, sınırlılıkları ve katkıları, ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: emniyet kemeri, gözlem, cinsiyet, genç sürücüler, kentsel, kırsal

Bozucu Etki Kuramı, Geriye ve İleriye Ket Vurma

Sercan CODAL, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Burak DENİZ, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Fatih ERDOĞAN, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Bu çalışma geriye dönük ket vurma ve ileriye dönük ket vurma olgularını incelemek amacıyla yürütülmüştür. Geriye ket vurma kuramı yeni öğrenilen bilginin eski bilgiye ket vurduğunu söylerken; ileriye ket vurma kuramı ise tam tersi olarak eskiden öğrenilmiş olan bilginin yeni bilgiye ket vurduğunu ifade eder. Çalışmada bu olguyu incelemek için üç farklı fren sistemi bilgileri ve sistemlerin şemaları farklı sıralamalarla kullanılmıştır. Araştırmacıların hipotezi geriye dönük (GD) ve ileriye dönük (İD) ket vurma yaşamaları beklenen deney gruplarının kontrol grubuna göre daha az soruya doğru cevap vermesi olarak belirlenmiştir. Her grup 30'ar kişiden oluşurken, bağımsız değişken şemaların sırası ve bağımlı değişken ise hidrolik fren sistemi hakkında sorulan sorulara verilen doğru cevap sayısıdır. İD grup sırasıyla hava, mekanik ve hidrolik şemalarını incelerken; GD grup tam tersine hidrolik, mekanik ve hava fren şemalarını incelemiştir. Kontrol grubu yalnızca hidrolik fren şemasını incelemiştir. Çalışmaya başlamadan önce katılımcılara yazılı olarak onam formu verilmiş ve devamında cinsiyet, yaş, bölüm, not ortalaması ve ön mühendislik bilgisi gibi veriler toplanmıştır. Analizlerin sonucunda beklendiği gibi İD ve GD grupları kontrol grubuna göre başarısız olmuş ve bilgilerini karıştırmışlardır. Ayrıca analizler kadınların daha az ön mühendislik bilgisi olduğunu gösterirken sonuç olarak da erkeklerden daha az doğru cevabı seçtiklerini fakat daha yüksek not ortalamaları olduğunu da belirtmiştir. Sonuç olarak, bu çalışma benzer konuların art arda çalışılması durumunda önce ve sonra öğrenilen bilgilerin birbirine karışabileceğini ve öğrenme zorluklarına yol açabileceğini bulmuştur. Bulguların ders izlencesi veya müfredat oluştururken göz önünde bulundurulması önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: bozucu etki kuramı, geriye ket vurma, ileriye ket vurma, unutma, öğrenme

Olay Sonrası Yanlış Bilginin Anlamsal Belleğe Etkisi

Tutku YAŞAR, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*
Şeyma SÜRMELİ, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*
Ayşe Mine CAN, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Bu çalışmanın amacı, Olay Sonrası Yanlış Bilgi Paradigmasının (OSYB) anlamsal bellek üzerindeki etkisini incelemektir. Anlamsal bellek bilgilerin kodlanıp saklandığı, gerek duyulduğunda hatırlandığı ve diğer kavram tabanlı bilgilerin işlendiği uzun süreli bellek bölümüdür (Ulu, 2016). Olay sonrası yanlış bilgi belleğe yeni bir bilgi girdiğinde, bu bilginin daha önceden kaydedilmiş olan eski bilgiyi engellediği ya da bozduğu görüşüdür (Mısırlısoy ve Ceylan, 2014). Literatürdeki bulgulardan hareketle OSYB'ye maruz bırakılan katılımcıların anlamsal belleklerinde yanlışlanma oranının artması beklenmektedir. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde öğrenim gören toplam 100 öğrenciden veriler toplanmıştır. Katılımcılar seçkisiz atama ile 50 kontrol ve 50 deney grubu olarak belirlenmiştir. Kontrol grubuna önce video izletilip sonrasında test uygulanmıştır. Deney grubuna ise video izletildikten sonra manipülasyon için hikaye okutulmuş, ardından test uygulanmıştır. OSYB bağımsız değişkeni gruplar arasında var-yok şeklinde değişimlenmiştir. Video, günlük hayatın bir kesitini betimleyen 4 dakikalık materyal; hikâye, araştırmacılar tarafından belirlenen bazı kritik bölümlerin videoya göre değiştirildiği bir materyaldir. Ölçek ise araştırmacılar tarafından hazırlanan 15 sorudan oluşan bir testtir. Sonuçlara göre, katılımcılara verilen OSYB manipülasyonu ile katılımcıların belleklerinde yanlışlamalar oluşmuştur. Bu bağlamda, yapılacak diğer çalışmaların dış geçerliliğinin yüksek olması açısından örneklemin daha geniş kapsamlı seçilmesi önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: olay sonrası yanlış bilgi, uzun süreli bellek, anlamsal bellek, bellek yanlışlaması

Sözel ve Görsel Hafızada Anlamsal Bütünleşme

Fatma Gül PEMİK, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Mervegül ZORBA, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Esma POLAT, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Bu çalışmada, modaliteler arası semantik (anlamsal) bütünleşme (entegrasyon) kavramı araştırılmıştır. Semantik bütünleşme farklı kaynaklardan gelen bilgileri ilişkilendirme sürecidir. Modaliteler arası kavramı, semantik bütünleşmenin kısmen sözel ve görsel olarak sunulmasıdır (Pezdek, 1980; Pezdek ve Miceli, 1982). Pezdek'e göre (1977, 1980) modaliteler arası semantik entegrasyonda, orijinal öğeden sonra verilen müdahale ögesi semantik olarak alakalı olduğunda, bireyler orijinal öğeyi değiştirilmiş öğeden daha zor ayırt eder. Bu ayırt edilme sözel müdahale ögesi sunulduğunda daha zor olur. Çalışmadaki hipotez, alakalı müdahale öğelerinin alakasız müdahale öğelerine göre orijinal öğeye daha çok entegre olacağı yönündedir. Bu bütünleşmenin sözel öğelerde daha fazla olması beklenmektedir. Katılımcılar, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinden rastgele olarak 17- 26 yaş aralığındaki 90 (48 kız, 42 erkek) gönüllü öğrencilerden seçilmiştir. Materyaller sözel ve görsel setlerden oluşmaktadır; bu setler kendi içerisinde alakalı ve alakasız öğeler olarak ayrılmaktadır. Bunun sonucunda katılımcılar dört gruba ayrılmıştır. Her gruba; orijinal, müdahale, test öğelerinden ve geciktirme görevinden oluşan 6 soruluk slayt sunulmuştur. Katılımcılara "aynı-farklı" seçeneklerinden oluşan hatırlama testi verilmiş ve her sorudaki birinci öğeyle ikinci ögenin "aynı-farklı" olduğu sorulmuştur. Sonuçlara göre, dört farklı set içerisinde anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. Görsel ve sözel setlerde semantik olarak alakalı ve alakasız öğeler arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Alakalı öğeler, orijinal öğeye daha çok entegre olmuştur. Ayrıca, alakalı sözel müdahale öğeleri görsel müdahale öğelerine göre orijinal öğeyle daha çok bütünleşmiştir. Bulgulara göre, alakalı müdahale ögesi orijinal öğeyle bütünleştiğinde, katılımcıların orijinal öğeyi hatırlama oranı azalmaktadır. Böylece, alakalı müdahale öğeleri sunulduğunda katılımcılar daha fazla "aynı" yanıt vermektedir (Pezdek, 1977). Çalışmadaki bulgular litatürle tutarlılık göstermektedir ve çalışmanın hipotezini desteklemektedir.

Anahtar Sözcükler: semantik bütünleşme, modaliteler arası, alakalı-alakasız öge, hafıza

Para ve Sosyal Uyarıcının Yardım Etme İsteği Üzerindeki Etkisi

Firuze Ebrar MULLAOĞLU, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*
Nursena ARMAĞAN, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Yardım etme isteği koşulların farklılığına göre değişiklik gösterebilir. Para uyarıcısının, kişilerin ihtiyaçlarına daha az duyarlı olunmasına sebep olarak yardım etme davranışını azalttığı geçmiş çalışmalarda ortaya konmuştur. Ancak buna karşılık sosyal uyarıcı ile yardım etme davranışı üzerinden oluşturulan bir çalışma tespit edilememiştir. Buna dayanarak çalışmada, (a) para uyarıcısı kişilerde yardım etme isteğini azaltır, (b) sosyal uyarıcı kişilerde yardım etme isteğini artırır şeklinde iki hipotez ölçümlenmiştir. Bu ilişkiyi inceleyen çalışma koşulları; para uyarıcısı, sosyal uyarıcı ve uyarıcı olmayan koşullar üzerinden üç ayrı grup halinde şekillendirilmiştir. Yardım etme isteğini ölçümlemek amacıyla bir sosyal yardım kuruluşu ile anlaşılmıştır. Para uyarıcısı koşulu katılımcıların para kazanma fiili ile uyarılması, sosyal uyarıcı koşulu ise yardım kuruluşunun amaçları ve gönüllülük hakkında bilgi verilmesi ile sağlanmıştır. Uyarıcı olmayan koşulda herhangi bir uyarıcı verilmemiştir. Çalışma Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi öğrencilerinden 138 kişinin gönüllü katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Yardım etme isteği, yardım kuruluşunun “Gönüllü olmak ister misiniz?” sorusuna el kaldırılarak cevap verilmesi üzerinden ölçümlenmiştir. Bu sonuçlar neticesinde, sosyal uyarıcı ile uyarılan katılımcıların yardım etme isteği, uyarıcı olmayan koşula göre arttığı tespit edilirken; para uyarıcısı ile uyarılan katılımcıların yardım etme isteği, uyarıcı olmayan katılımcılar ile kıyaslandığında azaldığı görülmüş ancak anlamlı fark bulunamamıştır.

Anahtar Sözcükler: yardım etme isteği, sosyal uyarıcı, para uyarıcısı

Etik İkilemlerde Karar Almayı Etkileyen Demografik Faktörler

Nesrin ERGÜL, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Dr. Öğr. Üyesi Halime Şenay GÜZEL, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Doç. Dr. Özden YALÇINKAYA ALKAR, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Etik, kişilerin karşılaştıkları durumlarda nasıl davranmaları gerektiğini anlatan ve doğru davranışın ne olduğunu tanımlayan genel bir kavramdır. Psikoloji biliminin her alanında önem taşıyan etik, klinik alanda uygulama yaparken ayrı bir önem kazanmaktadır. Psikologların etik davranışlarını sağlamak amacıyla çeşitli yönetmelikler bulunmaktadır. Kişilere yol göstermek amacıyla oluşturulan bu yönetmelikler her zaman kapsayıcı olmamakla birlikte kişileri etik ikilemlerde bırakabilmektedir. Bu durum etik davranmayı etkileyen faktörlerin araştırılmasını gerektirmektedir. Bunlardan yola çıkarak bu çalışmada psikoloji lisans, klinik psikoloji yüksek lisans ve alanda çalışan klinik psikologların etik ikilemler karşısında verdikleri kararları etkileyen faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda çalışmaya katılan kişilere etik ikilemleri içeren hikâyeler sunulacak ve bunların karşısında nasıl davranacakları belirtmeleri istenecektir. Katılımcıların verdikleri cevaplar değerlendirilmesinin ardından, Katılımcıların demografik bilgilerinin, deneyim sürelerinin ve etik dersi alıp almamalarının kişilerin etik davranışlarını etkileyeceği beklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: psikoloji, etik, etik ikilem, karar alma

Hatırlanan İlk Anının Çocukluk Amnezisi Kapsamında İncelenmesi

Sümeyye AKPINAR, *FMV Işık Üniversitesi*

Busenur ALTAN, *FMV Işık Üniversitesi*

Merve ÇOLAK, *FMV Işık Üniversitesi*

Elif YILDIRIM, *FMV Işık Üniversitesi*

Çocukluk amnezisi, yetişkin bireylerin yaşamlarının ilk dönemlerindeki anılarının genellikle zaman, mekân, duygu durum ve ilişkili olduğu kişiler bakımından tam bir hatırlanamama hali olarak tanımlanmaktadır. Ortalama 3- 4 yaşa ait anıların hatırlanan ilk anılar olduğu iddia edilmektedir, fakat anı yaş ile ilişkili faktörler tartışmalıdır. Bu çalışmada genç yetişkinlerde hatırlanan ilk anının ait yaşın belirlenmesi ve cinsiyet ile anıya ilişkin faktörlerin anı yaşı üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 18- 25 yaşları arasındaki 137 üniversite öğrencisi alınmıştır. Çocukluk çağı amnezisinin sınırlarının belirlenmesinde hatırlanan ilk anının sorgulanması yöntemi kullanılmış ve katılımcılardan hatırlayabildikleri ilk anılarını düşünmeleri ve süre tutulmaksızın hatırladıkları ilk anıyı yazmaları istenmiştir. Daha sonrasında katılımcılardan yazdıkları anının tipi, netliği, emosyonel yoğunluğu, bütünlüğü gibi özelliklerini değerlendirmeleri istenmiştir. Bu çalışmada, katılımcıların hatırladıkları ilk çocukluk anısına ait yaşın 24 ve 95 ay arasında değiştiği ve ortalamanın 52.44 (SS = 16.77) olduğu bulunmuştur. Hatırlanan çocukluk anıları erken ve geç olarak ikiye ayrıldığında, sonuçlar kadınların erkeklere kıyasla daha erken çocukluk anılarına sahip olduğunu ve aile ile paylaşılan durumların anı yaşı ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Buna ek olarak, erken hatırlanan anıların daha çok kesintili, geç hatırlanan anıların ise daha bütünlüklü yapıda olduğu belirlenmiştir. Otobiyografik belleğin ortaya çıkışının bir işareti olduğu düşünülen ve bellek için önemli beyin yapılarının gelişimindeki kritik dönem ile bağlantılı olduğu iddia edilen çocukluk çağı amnezisinin cinsiyet gibi bireysel özelliklerle olduğu kadar, aile ile olan sosyal etkileşim ile ilişkili olabileceği düşünülebilir.

Anahtar Sözcükler: çocukluk amnezisi, ilk anı, bellek